



**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Економічний факультет



Кафедра глобальної економіки

**«Новітні інструменти формування сукупної
пропозиції на рибу та інші водні біоресурси в умовах
глобальних продовольчих викликів»**

I Міжнародний науково - практичний семінар

ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ

13 березня 2020 року

м. Київ

Міністерство освіти і науки України
Національний університет біоресурсів і природокористування України
Бюджетна установа «Методично-технологічний центр з аквакультури»
Французька асоціація «Дружба без кордонів» (Франція)
Міжнародний інноваційний центр (Польща)
Національний інститут економічних досліджень (Грузія)
Посольство Франції в Україні

Новітні інструменти формування сукупної пропозиції на рибу
та інші водні біоресурси в умовах глобальних продовольчих викликів

ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ

I Міжнародний науково-практичний семінар

КИЇВ

УДК 339.9:339.132:639.2/.3
ББК 65.5

*Рекомендовано до друку науковою радою
Науково-дослідного інституту економіки і менеджменту
Національного університету біоресурсів і природокористування України
(протокол № 1 від 16 квітня 2020 р.)*

Новітні інструменти формування сукупної пропозиції на рибу та інші водні біоресурси в умовах глобальних продовольчих викликів: збірник тез I Міжнародного науково-практичного семінару. К.: НУБіП України, 2020. 92 с.

Збірник тез доповідей укладено за матеріалами I Міжнародного науково-практичного семінару від 13 березня 2020 року «Новітні інструменти формування сукупної пропозиції на рибу та інші водні біоресурси в умовах глобальних продовольчих викликів», який відбувся на кафедрі глобальної економіки економічного факультету.

Оргкомітет Міжнародного науково-практичного семінару:

Кваша С. М., доктор економічних наук, проректор з навчальної і виховної роботи – голова оргкомітету;

Діброва А. Д., доктор економічних наук, декан економічного факультету – заступник голови оргкомітету;

Вдовенко Н. М., доктор економічних наук, завідувач кафедри глобальної економіки – заступник голови оргкомітету;

Гечбаія Б. Н., доктор економіки, професор, директор департаменту управління бізнесу, Батумський державний університет імені Шота Руставелі (Грузія) – співголова оргкомітету (за згодою);

Гижко П. А., директор креветкової ферми ТОВ «АКВАРЕСУРС ПЛЮС» м. Жмеринка Вінницької області – співголова оргкомітету (за згодою);

Михальчишина Л. Г., кандидат економічних наук, доцент кафедри глобальної економіки – відповідальний секретар.

Члени організаційного комітету:

Бабунашвілі Т. М., доктор економічних наук, професор, Президент Академії Наук бізнесу Грузії (Грузія) (за згодою);

Коробова Н. М., кандидат економічних наук, доцент кафедри глобальної економіки;

Павленко М. М., асистент кафедри глобальної економіки.

ISBN 978-617-7878-22-2

За зміст наукових праць та достовірність наведених фактологічних і статистичних матеріалів відповідальність несуть автори

© Національний університет біоресурсів
і природокористування України, 2020
© Кафедра глобальної економіки, 2020

ЗМІСТ

Вдовенко Н. М., Шарило Ю. Є., Герасимчук В. В.

Інструментарій регулювання розвитку аквакультури в умовах глобальних трансформацій.....8

Гечбаия Б. Н., Федоренко М. О., Талавиря О. М.

Тенденции, проблемы и перспективы развития аквакультуры Грузии.....11

PhD Granzan Alexis, PhD Kyiretseva O. V.

La régulation des marchés fonciers en France, Danemark14

Білявцева В. В.

Застосування хлорели у рибництві.....16

Гижко А. П.

Реформа децентралізації в Україні: стан, проблеми та перспективи.....18

Горобченко О. А.

Основні проблеми рибної галузі України.....20

Дацюк І. В.

Вирощування товарного коропа в полікультурі з рослиноїдними рибами.....22

Душка В. І.

Перспективи розвитку галузі рибництва в Україні.....26

Зотько М. О.

До питання вимог при вирощуванні аквакультури в органічних господарствах.....28

Махиборода К. В.

Формування пропозиції на органічну продукцію аквакультури в Україні та Європейському Союзі.....31

Олійник Т. Г.

Європейський сом як перспективний об'єкт аквакультури33

Сіненко І. О.

Формування пропозиції на вітчизняному ринку риби35

<i>Бабир А. М.</i>	
Вплив глобальних процесів потепління на Синевир.....	37
<i>Базяка А. Ф.</i>	
Інструментарій регулювання процесів охорони відтворення та збереження іхтіофауни Кам'янського водосховища.....	39
<i>Батора В. В., Коробова Н. М., Деренько О. О.</i>	
Стан та тенденції ринку копченої риби в Україні.....	41
<i>Вермій В. П., Павленко М. М.</i>	
Боротьба з ННН-рибальством як один з аспектів галузевого розвитку.....	43
<i>Видря О. В., Герасименко Н. А.</i>	
Тенденції імпорту рибних продуктів в Україну.....	45
<i>Гончар Д. С., Михальчишина Л. Г.</i>	
Експортний потенціал рибної галузі України.....	47
<i>Дмитришин Р. А.</i>	
Новітні способи формування екосистеми та правової відповідальності при відновленні популяцій риб в умовах глобальних викликів.....	49
<i>Ломако Е. Ф.</i>	
Механізми нормативно-правового регулювання з охорони водних біоресурсів у Київському водосховищі.....	52
<i>Масюк О. В., Михальчишина Л. Г.</i>	
Забезпеченість водними ресурсами як один з найголовніших чинників існування та сталого розвитку суспільства.....	54
<i>Матіїв І. Л.</i>	
Стан охоронюваної акваторії Київщини та збитки організаційно-економічного характеру завдані рибному господарству України під час карантину.....	56
<i>Мельник Д. К.</i>	
Вплив морфометричних характеристик лина в умовах глобального дефіциту продовольства.....	58
<i>Михайлюк В. В., Сокур Л. В.</i>	
Перспективи розвитку рибного туризму в Україні.....	60

<i>Новицька І. А.</i>	
Механізм формування іхтіофауни водних акваторій природного заповідного фонду Кременчуцького водосховища та її охорони в умовах продовольчих викликів	62
<i>Олійник Д. В.</i>	
Організаційно-економічний механізм та еколого-правове регулювання охорони та формування біологічних ресурсів річки Дніпра.....	64
<i>Оліферчук Ю.О., Наконечна К. В.</i>	
Перспективи морського рибальства в Україні.....	66
<i>Онопрієнко В. В., Михальчишина Л. Г.</i>	
Організаційно-економічний механізм функціонування ринку риби.....	68
<i>Полковников Д. А.</i>	
Механізм розрахунку економічних індикаторів функціонування риборозплідника при сезонному зарибленні природної водойми мальками стерляді.....	70
<i>Салюк М. О., Михальчишина Л. Г.</i>	
Паспортизація водних об'єктів в умовах екологічної кризи.....	72
<i>Сіктим М. А.</i>	
Раціональне використання національних рибних ресурсів та продовольча безпека держави.....	74
<i>Хринюк О. Р.</i>	
Основні тенденції виробництва і споживання риби та рибних товарів.....	76
<i>Ціпкайло Г. В.</i>	
Методична складова формування організаційно-економічних заходів з охорони водосховищ Дніпровського каскаду.....	79
<i>Чернюк Н. О., Данилевська-Жугунісова О. Є.</i>	
Проблемні аспекти розвитку українського ринку риби.....	82
<i>Шии Д. С.</i>	
Економіко-організаційні наслідки антропогенного впливу на популяції сахалінського осетра та методи збільшення його кількості у природних водоймах.....	84

Яремко М. В., Михальчишина Л. Г.

Роль продовольчої та сільськогосподарської організації ФАО ООН
у підтримці рибного сектора України.....86

Ярмолюк І. В., Гераймович В. Л.

Стан та перспективи споживання риби в Україні.....88

Інформаційний лист семінару.....90

Вдовенко Н. М.,
д.е.н., професор
Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ
Україна

Шарило Ю. Є.,
директор, Бюджетна установа «Методично-технологічний
центр з аквакультури»

Герасимчук В. В.,
к. біол. н., провідний фахівець,
Бюджетна установа «Методично-технологічний
центр з аквакультури»

ІНСТРУМЕНТАРІЙ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ АКВАКУЛЬТУРИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Як і щодо будь-якого виду суспільно важливої економічної діяльності, пов'язаної з виробництвом харчових продуктів, до яких безумовно належить і аквакультура, у держави виникає необхідність в інформації щодо обсягів виробництва у результаті провадження економічної діяльності, розробки прогнозів і планів розвитку галузі. Інформація щодо обсягів виробництва потрібна державі у першу чергу для складання продовольчих балансів, визначення політики щодо необхідності розвитку, надання певної уваги певному виду виробничої діяльності, формування у тому числі експортно-імпоротної політики, а також, за сучасних умов, сприяння чи гальмування певних видів економічної діяльності у зв'язку з необхідністю розвитку економіки на засадах сталого виробництва з урахуванням усіх трьох складових сталого розвитку. Аквакультура безумовно належить до таких видів економічної діяльності, які відповідають принципам сталого розвитку навіть у традиційному вигляді, є найбільш ресурсощадним видом діяльності з виробництва харчових продуктів.

З метою відстеження обсягів виробництва продукції аквакультури та його динаміки за роками пунктом 2 абзацу 3 статті 5 «Права та обов'язки суб'єктів аквакультури» Закону України «Про аквакультуру» передбачено, що суб'єкти

аквакультури зобов'язані «подавати центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері рибного господарства, звітну інформацію щодо обсягів виробництва продукції аквакультури у визначені строки за формами, затвердженими в установленому порядку». З метою виконання зазначеного вище положення закону було відпрацьовано та затверджено форму звітності № 1А-риба (річна) наказом Мінагрополітики України від 21.03.2012 № 141. Наказ було зареєстровано у Мін'юсті України, тобто його дія поширюється на усіх суб'єктів рибного господарства у сфері аквакультури на усій території України незалежно від форм власності. До тексту наказу включено детальну інструкцію із заповнення форми звітності.

Для суб'єктів аквакультури проведено низку спеціальних заходів із ознайомлення з формою звітності та навчання процедури її заповнення. У той же час, не передбачено Законом України «Про аквакультуру», іншими актами законодавства України примусовість заповнення цієї форми, а також покарання за невиконання відповідних положень Закону України та підзаконних актів. Відповідно до тексту наказу № 141, збиранням звітів займаються територіальні органи Держрибагентства України.

Як висвітлюють проведені дослідження, окремого реєстру суб'єктів рибогосподарської діяльності в Україні не створено, і кількість суб'єктів аквакультури визначається лише за інформацією територіальних органів Держрибагентства України.

Користуючись прогалинами у законодавстві, суб'єкти господарювання не завжди звітують про результати господарської діяльності відповідно до спеціалізованих форм. Таким чином, звіт за результатами роботи у 2019 р. надали 2058 суб'єктів аквакультури з наявних, які зафіксовані територіальними органами Держрибагентства 4008 суб'єктів аквакультури. У 2018 р. звітів було надано 2385 від наявних 4361 суб'єктів аквакультури (знову ж таки, з числа зафіксованих територіальними органами Держрибагентства. Тобто навіть за такої не досить суворої системи обліку суб'єктів аквакультури звітують про обсяги виробництва приблизно лише 50 % з них.

Протягом останніх років спостерігалось досить стає виробництво товарної харчової продукції аквакультури, приблизно 20 тис. тонн. Незначні коливання обсягів товарного вирощування залишалось в межах 1–1,5 тис. тонн. У 2019 р. загальний обсяг продукції аквакультури становив 18,6 тис. тонн, що на 1,5 тис. тонн менше, ніж минулого року.

Дослідження висвітлюють, що нині наявна і спостерігається тенденція до поступового зменшення вирощування риб в умовах аквакультури. Загалом більшість виробничих показників зменшилися порівняно з минулим роком.

Доцільно зробити висновок, що вказана тенденція простежується вже протягом останніх трьох років. Особливо помітним є скорочення виробничих площ, яке відбувається протягом трьох років поспіль, крім 2018 р. Скорочення виробництва риби в аквакультурі є наслідком різних факторів, в тому числі політичних та економічних процесів, що відбуваються у нашій державі.

Якщо виходити з необхідності складання продовольчих балансів та забезпечення офіційної статистики, то у всьому світі існує зворотній зв'язок між державою та виробником: держава отримує достовірні дані, і визначає, чи варто підтримувати виробника субсидіями, пільгами. В Україні цей зв'язок і так був примарним, оскільки субсидії рибницькі господарства за терміни дії державної допомоги виробникам сільськогосподарської продукції практично не отримували. Водночас після рішення про підпорядкування рибного господарства міністерству, яке опікується питаннями енергетики та охорони довкілля, позбавило аквакультуру навіть найменшої державної підтримки, яка надавалась, коли галузь знаходилась у сфері сільського господарства.

Таким чином, у всьому світі аквакультура, як і сільське господарство є дотаційним, за виключенням комерційних рециркуляційних аквакультурних систем з виробництва сьомги, тюрбо, ще деяких люксових видів продукції, і без запровадження державних механізмів допомоги далі вести дискусію про розвиток галузі немає потреби. Водночас за такої ситуації годі сподіватись, що виробник буде сумлінно звітувати про обсяги та асортимент виробництва риби, інших водних біоресурсів, не отримуючи у свою чергу навіть вербальної допомоги.

УДК 338.43:639.3(479.22)

Гечбаия Бадри Нодарович

*доктор економіки, професор, член-кореспондент Академії Наук Бізнесу Грузії,
директор департаменту управління бізнесу,
Батумський державний університет імені Шота Руставелі
Грузія*

Гечбаия Бадри Нодарович

*доктор экономических наук, профессор,
член-корреспондент Академии Наук Бизнеса Грузии,
директор департамента управления бизнеса,
Батумский государственный университет
имени Шота Руставели*

Gechbaia Badri

*Doctor of Economics, Professor
Correspondent Member of the Academy of
Sciences of Georgia Business Head of the Department of Business Administration
Batumi Shota Rustaveli State University
Georgia*

Федоренко М. О.,

*Перший заступник директора Бюджетна установа
«Методично-технологічний центр з аквакультури»
Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ
Україна*

Талавира О. М.

*провідний фахівець
Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ
Україна*

**ТЕНДЕНЦИИ, ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
АКВАКУЛЬТУРЫ ГРУЗИИ**

Пресноводное рыболовство и рыбоводство являются важной статьей жизнеобеспечения сельских населенных пунктов в отдаленных районах Грузии. Увеличение потребления рыбы могло бы обогатить белком животного происхождения рацион сельских жителей Грузии. Однако необходимы более тщательные исследования, чтобы оценить, смогут ли доходы от рыбопроизводства в реках и озерах превысить затраты на развитие рыбопитомников, инфраструктуру доставки и оплату труда. Более

капиталоемкие проекты, такие как разведение форели в горных реках, требует четкого понимания, перекроют ли объемы производства затраты на производство и содержание, как минимум.

Современные данные показывают то, что потребление рыбы в Грузии увеличивается, однако кажется маловероятным, что на душу населения приходится 7 кг. Установлено, что жители Грузии заменяют рыбу, потребление которой было относительно высоким (18 кг на человека) во времена Советского Союза, другими источниками белка. В сельской местности, где доходы невелики, отдают предпочтение более дешевым источникам животного протеина. Как следствие, увеличивается потребление домашней птицы (куры, утки, гуси) по причине их высокого коэффициента преобразования корма и потому что можно употреблять в пищу как мясо, так и яйца этих домашних птиц. Главная задача – развитие аквакультурного сектора, который будет производить экологически безопасную разнообразную и качественную продукцию в необходимых объемах, и эта продукция будет иметь спрос на потребительском рынке. Помимо указанного, необходимо обратить внимание на методы разведения, производственный процесс, проблемы бедности в сельских районах, технологию и воздействие на окружающую среду.

Спрос на аквакультурную продукцию на внутреннем рынке высок. Чтобы удовлетворить этот спрос, Грузия импортирует довольно большое количество рыбопродукции (в том числе аквакультурной), потому что рыболовство в морских акваториях и внутренних водоемах не способно решить эту задачу в короткие сроки.

Традиционно жители Грузии предпочитают лосося, осетровых, пресноводных креветок и другую рыбу и ракообразных, которые выращиваются в аквакультурных хозяйствах внутри страны. Также есть возможность экспортировать продукцию аквакультуры в Российскую Федерацию и другие страны бывшего Советского Союза.

Аквакультура все еще находится на начальной стадии. Существуют хорошие возможности для увеличения производства широкого спектра видов,

как во внутренних водоемах, так и в море. Чтобы в дальнейшем снижать цену на молодь и корма и улучшать качество продукции, необходимы научные исследования в области способов разведения, менеджмента здоровья рыб, кормления рыб и производства кормов.

Как показали исследования, в настоящее время развитие аквакультуры ограничено из-за нехватки рыбных кормов на внутреннем рынке, низкого уровня производства живой икры и мальков и их плохого качества, отсутствия кредитов, микрофинансирования и страхования, пригодных для аквакультурной деятельности в условиях глобальных трансформаций.

Корма для форели в настоящее время импортируются по высоким ценам, в то время как рыбная мука, производимая из рыбы, выловленной национальным морским рыболовецким флотом, могла бы также использоваться для производства кормов для аквакультуры.

Существует потенциал для развития морской аквакультуры в прибрежных районах Черного моря. Перспективы, связанные с разведением устриц, мидий, кефали, камбалы, осетровых и моллюска *Rapana spp.*, многообещающие, однако необходимы дальнейшие научные исследования для разработки соответствующих технологий и подходящих методов для выращивания этих морских организмов. Настоящей угрозой, препятствующей развитию аквакультуры вдоль береговой линии Грузии, является загрязнение прибрежных районов, связанное с разливами нефти и другой прибрежной деятельностью, оказывающей негативное влияние на качество воды.

Аквакультура может способствовать снижению уровня бедности в сельских районах. Развитие аквакультуры в сельской местности в различных районах Азии и Европы уже считается наиболее эффективным способом борьбы с бедностью.

Таким образом, организационно-экономические и технологические достижения в аквакультуре Грузии в последнее десятилетие были весьма лимитированы, и необходим значительный импульс, чтобы вывести грузинскую аквакультуру на международный уровень.

PhD Granzan Alexis

PhD Kyiretseva O. V.

Université nationale des sciences de la vie et de l'environnement de l'Ukraine

Kiev

Ukraine

LA RÉGULATION DES MARCHÉS FONCIERS EN FRANCE, DANEMARK

En Europe de l'ouest, au cours du XIX^e siècle, l'acteur de référence de l'unité de production agricole a été le propriétaire foncier, qui mettait en valeur ses terres personnellement, ou en recourant à des salariés ou à d'autres types de main d'œuvre, ou en louant ses terres, ses domaines en métayage ou en fermage. Puis, progressivement, notamment au cours du vingtième siècle, l'exploitation familiale, où les moyens de production (avec ou sans les terres) appartiennent à la famille qui fournit l'essentiel de la main d'œuvre de l'exploitation agricole, devient la référence des politiques agricoles. Si au départ, les politiques foncières ont favorisé le faire-valoir direct, elles ont progressivement favorisé le fermage.

Au Danemark, après une famine terrible, le gouvernement danois a établi une politique des structures basée sur des exploitations d'un seul tenant en propriété, qui ne pouvait pas être divisées et qui ne pouvait pas être regroupées sans autorisation de l'Etat. Cette politique des structures a permis de conserver des exploitations familiales et d'avoir une certaine homogénéité entre les exploitations danoises jusqu'au tout début des années 1990. La fin de cette politique des structures a, avec la libéralisation des marchés fonciers, conduit à une concentration des terres avec un accroissement rapide des inégalités entre exploitations (cf tableau ci-dessous). Toujours en Allemagne, depuis 1925, pour soutenir les exploitations familiales, pour éviter leur démembrement, toute nouvelle location doit être autorisée par le Land.

En France, jusqu'à la seconde guerre mondiale, l'exploitation familiale en faire-valoir direct a été favorisée. Les fermiers, locataires des terres, ne bénéficiaient d'aucune garantie ni en termes de loyer ni en termes de durée; ils n'avaient pas droit à indemnisation en cas d'amélioration du fonds, ce qui ne les encourageait nullement à investir. Peu avant la seconde guerre mondiale, le salaire différé (pour prendre en

compte, dans les partages familiaux, le travail non rémunéré du jeune resté sur l'exploitation et reprenant l'exploitation familiale) et l'attribution préférentielle (pour autoriser le partage inégal des terres entre cohéritiers) ont été établis en vue de renforcer le capital des enfants qui reprenaient l'exploitation agricole.

Afin d'encourager les fermiers à investir pour augmenter la production agricole, c'est en 1943 que la durée minimale du bail de 9 ans et que le droit à indemnisation pour amélioration du fonds sont introduits.

En 1946, au sortir de la seconde guerre mondiale, le statut du fermage est établi pour protéger les fermiers vis-à-vis des propriétaires. Aujourd'hui, le statut du fermage spécifie: la durée minimale des baux de 9 ans, le droit au renouvellement du bail sauf au cas où le propriétaire reprend pour exploitation personnelle, le droit de transfert du bail entre parents et enfants, l'indemnisation du bailleur au preneur pour amélioration du fonds, le droit de préemption du fermier en cas de vente des terres ou des bâtiments, le niveau du loyer (encadré par des arrêtés départementaux) et l'indexation annuelle des loyers sur la base de l'évolution des revenus agricoles et du coût de la vie et dans certains cas spécifiques de l'évolution du prix des produits.

Les grandes exploitations se sont agrandies préférentiellement par location, en France et dans la plupart des pays européens, le fermage étant un mode d'accès au droit d'usage des terres moins onéreux que l'achat de terres. Si le statut du fermage, à sa création, a voulu protéger le fermier par rapport au propriétaire, aujourd'hui, ce statut dans bien des situations favorise le fermier.

Aujourd'hui, le fermier loue à un nombre de plus en plus important de propriétaires, qui n'ont pas la faculté de reprendre personnellement leur bien pour exploitation personnelle et qui sont donc tenus génération après génération de rester bailleur du fermier; ils ont toujours la faculté de vendre leurs terres louées.

Dans bien des cas, le fermier organise la transmission de son exploitation, donc la transmission des baux, en percevant un pas-de-porte (un droit d'entrée). La possibilité de reprise des biens à l'issue du bail par le bailleur pour louer à des exploitations prioritaires pourrait permettre d'orienter différemment les terres agricoles.

Білявцева В. В.,

*кандидат сільськогосподарських наук, старший викладач кафедри годівлі
сільськогосподарських тварин та водних біоресурсів
Вінницький національний аграрний університет
м. Вінниця*

ЗАСТОСУВАННЯ ХЛОРЕЛИ У РИБНИЦТВІ

Аквакультура сьогодення має ґрунтуватись на дбайливому ставленні до навколишнього середовища. Саме тому сучасні біотехнології напряду залежать від використання органічних методів. Однією з таких практик є застосування в аквакультурі надзвичайно корисного представника нашої флори – хлорели.

Хлорела це рід одноклітинних зелених водоростей, які відносяться до відділу Chlorophyta. Різні види хлорели поширені в прісних і солоних водоймах, на зволжених ділянках суходолу (вологий ґрунт, кора дерев). Живиться хлорела лише завдяки фотосинтезу. При великій концентрації хлорели вода стає насичено зеленого кольору. Найпоширенішою є *Chlorella vulgaris*. За даними фахівців, їй близько 2 млрд років. Її відкрито датським вченим ще в 1890 р. Зелена водорість хлорела володіє здатністю інтенсивно виробляти кисень, через що вона є невід'ємною частиною життя на підводному човні або космічному кораблі. Вона використовується в якості біологічно активної добавки, тому містить безліч мікро - і макроелементів.

Враховуючи, ці та інші корисні властивості хлорели застосування її в сільському господарстві та промисловості може бути надзвичайно широким: у рибництві хлорелу використовують для очищення ставків та збагачення води киснем. Влітку при аномальній спеці рівень кисню у воді різко знижується, і риба гине; хлорела органічний високоефективний природний біостимулятор росту рослин, що прискорює коренеутворення, ріст, розвиток і цвітіння; для тваринництва та птахівництва хлорела є альтернативним джерелом білка, вітамінів та амінокислот. Вона містить 40–55 % білка і перевищує за цим показником навіть люцерну. У перерахунку на 1 га, водорості дають 20-30 тонн чистого білка, люцерна – 2–3,5 тонни. Із середини ХХ сторіччя завдяки

здатності активно виробляти кисень, мікроорганізм застосовується для виробництва кисню в замкнених екосистемах, для очищення води та поновлення складу повітря на космічних станціях і підводних човнах.

Водні ресурси відіграють важливу роль у процесах обміну речовин, що складають основу життя. Величезне значення вони мають в промисловому й сільськогосподарському виробництві; загальновідома необхідність її для побутових потреб людини, всіх рослин і тварин. Вода є джерелом життя і середовищем існування для всіх живих організмів, особливо в галузі рибництва.

Стрімкий розвиток промисловості, інтенсифікація сільського господарства, значне розширення площ зрошуваних земель, поліпшення культурнопобутових умов і ряд інших факторів призводять до погіршення стану природних водних ресурсів. Забруднення викликає зміну характеру середовища й властивостей його компонентів, часто шкідливо впливає на розвиток живих організмів. Ступінь змін і масштаби наслідків залежать від інтенсивності й характеру забруднення, а також від здатності середовища (екосистеми) до самоочищення, від стійкості проти зовнішніх впливів. Хлорела – ефективний органічний засіб боротьби з синьо-зеленими водоростями, що спрямований на поліпшення якості водного середовища. Із середини ХХ сторіччя хлорелу використовують для очищення води. На сучасному етапі інноваційним підходом, який значно дозволяє знизити рівень забруднення водойм та покращити органолептичні властивості води, є біоремедіація водойм суспензією хлорели, яка основана на альголізації водойм планктонними штамми зеленої мікрководорості *Chlorella vulgaris*. Технологія заснована на біологічних властивостях живої планктонної хлорели пригнічувати дію синьо-зелених водоростей (ціанобактерій). Хлорела проявляє природну конкуренцію та здатна впливати на витіснення синьо-зелених водоростей з водойм, а також ліквідує наслідки «цвітіння»: очищує воду, насичує її киснем, відновлює популяцію фіто- та зоопланктону. Таким чином, забезпечує рибу природною кормовою базою та в цілому підвищує імунітет рибного стада.

Прикладом ефективної біомеліорації водойм є комплекс робіт, що включає в себе зариблення водних об'єктів рослиноїдними видами риб (наприклад,

білий товстолоб) та вселення у водойму хлорели. Цей спосіб покращує якість води, насичує її киснем, пригнічує розвиток синьо-зелених водоростей і сприяє стабілізації екосистеми. Біомеліорація із застосуванням хлорели є одним з найдешевших дієвих методів очищення водойм від надмірної рослинності. Хлорела також є кормовою базою для коропа, товстолоба, білого амура та раків. Пошук ефективних рішень спонукає орендарів водних об'єктів її використовувати для створення оптимальних умов та швидкого зростання товарної риби.

УДК 33.021.8:352.07-048.74

Гишко А. П.

*Проректор з інноваційної діяльності та розвитку інфраструктури
Донецький національний університет імені Василя Стуса
м. Вінниця
Україна*

РЕФОРМА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ: СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Україна визначилась щодо стратегічного напрямку свого розвитку – інтеграція до Європейського Союзу. Активне включення до євро інтеграційних процесів вимагає комплексного вирішення цілої низки проблем, серед яких соціально-економічний розвиток регіонів відіграє пріоритетну роль. Нинішня ситуація в Україні давно викликає занепокоєння через зменшення обсягів сільськогосподарського та промислового виробництва, зниження рівня життя населення, погіршення демографічних характеристик. Особливо потерпають сільські території, де більш помітно проявляється часткова деградація та зубожіння населення, зменшення кількості об'єктів соціальної інфраструктури, знелюднення, загострення демографічних проблем, відсутня фінансова підтримка дрібних аграрних формувань.

Вирішення цих питань потребує консолідації зусиль органів державної влади та місцевого самоврядування, суб'єктів підприємництва, включаючи самих сільських жителів. Саме тому з 2014 року в Україні стартувала одна із наймасштабніших реформ – реформа децентралізації. В основу цієї політики

закладено положення Європейської хартії місцевого самоврядування та найкращі світові стандарти суспільних відносин у цій сфері.

Реформа передбачає створення нової моделі територіальної організації влади, децентралізацію завдань, повноважень та відповідальності; розвиток системи місцевого самоврядування і формування спроможних територіальних громад, удосконалення державної регіональної політики тощо. До основних завдань, що лежать в основі децентралізації варто віднести: передачу повноважень від органів виконавчої влади на рівень територіальних громад і закріплення за ними достатніх фінансових ресурсів; чітке розмежування повноважень між органами виконавчої влади та між різними рівнями органів місцевого самоврядування; посилення відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування за свої рішення перед виборцями і державою.

В цілому ряді публікацій [1; 2; 3] наголошується, що регіональна політика стає вагомим інструментом регулювання соціально-економічного розвитку всієї країни, а створення інституту місцевого самоврядування, що передбачає збалансований і рівномірний розвиток усіх регіонів, в той же час потребує розробки нових підходів до регіонального розвитку.

Основною перевагою бюджетної децентралізації є її головна мета: раціоналізація формування та використання фінансових ресурсів на місцевому рівні шляхом стимулювання створення ОТГ. Не викликає сумніву, що процеси розвитку країни в цілому та її регіонів є взаємозалежними і взаємопов'язаними. Міцною і конкурентоспроможною національна економіка може бути лише опираючись на міцні, конкурентоспроможні регіони, а останні – на конкурентоспроможні ОТГ. І навпаки, конкурентоспроможний регіон – це сприятливе бізнес-середовище для успішних об'єднаних територіальних громад.

Список використаних джерел:

1. Абрамова І. В. Теоретичне обґрунтування змісту та форм фінансового забезпечення об'єднаних територіальних громад. Вісник ЖНАЕУ. 2017. № 1 (59). Т. 2. С. 9–18.

2. Ляхович О. О., Ільчук О. І. Джерела фінансового забезпечення розвитку сільських територій України в умовах децентралізації. Економіка і суспільство. 2017. Вип. 13. С. 863–867.

3. Толуб'як В. С., Костецький В. В. Перспективи розвитку об'єднаних територіальних громад в Україні. Інвестиції: практика та досвід. 2019. № 14. С. 34–41.

УДК 332.122:639.3(477)

Горобченко О. А.

*к.е.н., доцент кафедри економіки підприємств
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв
Україна*

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ РИБНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

У 2019 році порівняно з 2018 р. добування біоресурсів в нашій країні зросло на 7,5 %, проте при цьому добування аквакультур зменшилось на 6,6 %, а добування риби – на 10,3 % [1]. Основними причинами катастрофічного стану рибної галузі є: природно-кліматичні зміни (через безсніжну зиму водойми наповнені на 80 % від норми, багато природних нерестовищ сухі); відсутність належних меліоративних робіт по розчищенню нерестовищ (вони заростають і зникають); незаконна забудова прибережної смуги, через які зникають місця традиційного нересту риби; незаконний вилов риби численними бригадами бракон'єрів; слабоконтрольований промисловий вилов; надмірне забруднення побутовими і виробничими стоками водойм. Як наслідок, за останнє десятиліття зникло більше 40 % природних нерестовищ, що істотно позначилося на чисельності риб'ячих зграй, відбувається масовий незаконний вилов ікряної риби. Під час нересту риба збирається у великі зграї, при цьому вона втрачає почуття небезпеки, цим і користуються бракон'єри. Найпоширенішого промислового виду – ляща залишилося в порівнянні з 2000 р. не більше 30%, щуки – 15 %, судака і сома – 10 %. А такі колись поширені види, як рибець, в'язь, линь, жерех, чехоня, стали рідкісними. За твердженням вчених, якщо

найближчим часом не припиниться бездумне, що межує зі злочином, використання рибного ресурсу, то до 2050 р. в наших річках риби не залишаться взагалі [3]. Незаконний вилов, пов'язаний з небувалою корупцією в органах рибоохорони. Якщо в 1991 р. було затримано 19 тисяч браконьєрів, то в 2019 р. – 114 тисяч, з них органами рибоохорони були затримані біля 47 тисяч порушників, на яких виписані штрафи на суму 5,9 млн грн. За статистикою виявляють не більше 15 % від усіх порушень. За неофіційними даними, незаконний вилов перевищив офіційний і становить близько 90–100 тис. тонн водних живих ресурсів на рік. Щодня з наших водойм незаконно виловлюється понад 400 тонн. Нині закрили ринки, а реалізація незаконно виловленої риби продовжується через мережу супермаркетів, які при прийомі товару вимагають пакет документів, що не є підтвердженням ні якості, ні походження риби [2].

Україна єдина в Європі, яка не запровадила Сертифікат походження риби – документ, який свідчить про легальність товару, тому споживач не може отримати достовірної інформації про придбану рибну продукцію. На сьогодні 85 % рибного прилавка займає імпортна продукція, яка не завжди якісна, а іноді і невідомого походження. Це вже почало загрожувати державній продовольчій безпеці в цьому сегменті. У результаті в країні почастишали випадки захворювання на смертельно небезпечну хворобу – ботулізм [2, 3]. Тому занепад вітчизняної рибної галузі, знищує цей ресурс, підриває державну продовольчу безпеку і руйнує вітчизняну рибну галузь, завдаючи державі збитків.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України. Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>
2. Незаконний вилов риби перевищив офіційний. Асоціація рибалок України. Агровини України. [електронний ресурс]. Режим доступу: <http://agro-yug.com.ua/archives/35816>
3. Основні завдання щодо науково-технічного забезпечення розвитку рибної галузі України: матеріали наук.-практ. семінару. К.: КПІ, 2019. 86 с.

*Дацюк І. В.,
кандидат сільськогосподарських наук,
старший викладач кафедри годівлі сільськогосподарських тварин
та водних біоресурсів
Вінницький національний аграрний університет
м. Вінниця
Україна*

ВИРОЩУВАННЯ ТОВАРНОГО КОРОПА В ПОЛІКУЛЬТУРИ З РОСЛИНОЇДНИМИ РИБАМИ

Метою даної роботи є вивчити ефективність технології вирощування товарної продукції коропа з рослиноїдними рибами.

Основні завдання досліджень: провести гідрохімічні та гідробіологічні дослідження стану водного режиму ставків, проаналізувати та обґрунтувати проведення особливостей зариблення, провести оцінку товарної продукції під час контрольних ловів та облову.

Об'єкт досліджень: дволітки коропа української лускатої породи та рослиноїдних риб.

Предмет досліджень: фактори, що впливають на підготовку та заповнення водою нагульних ставів, організацію зариблення, технологію виробництва рибної продукції: гідрохімічний стан води, природна кормова база.

Посадку однорічок та дворічок у нагульні ставки господарства розраховували, зважаючи на планову рибопродуктивність. Щільність посадки риби обчислювали, враховуючи можливості кормової бази, бажану масу риби наприкінці сезону та передбачувану продуктивність водойми за раціонального використання її природних кормових ресурсів.

Аналіз температурного, гідрохімічного і гідробіологічного режимів нагульних ставків засвідчив, що вони були сприятливими для вирощування товарної риби.

Таблиця 1

Рибоводні результати вирощування товарної риби у нагульних ставках

Ставок / площа, га	Об'єкт вирощування	Посаджено		Виловлено		Рибопро- дуктив- ність, кг/га
		шт/га	середня маса, г	середня маса, г	вихід, %	
Воронівці / 105,6	короп строкатий	1000	145	795	80	636
	товстолобик	500	270	1304	83	485
	білий амур	100	180	876	84	60
Уланів / 130	короп строкатий	1000	136	653	83,4	545
	товстолобик	500	310	1351	85,3	510
	білий амур	100	158	1122	75,5	74
«Пагурці» / 15,8	короп строкатий	1000	240	623	83,5	520
	товстолобик	500	280	1306	82,3	480
	білий амур	100	200	1205	80	82
№ 1-2 Уланів / 21,7	короп строкатий	1000	125	577	78	450
	товстолобик	500	320	1325	82,4	480
	білий амур	100	148	980	85	72

Таблиця 2

**Температурний режим нагульних ставків у 2018-2019 роках, /
середньомісячний (ліміти середньодобові)**

Місяці	Роки			
	2018		2019	
	середньо- місячна	lim	середньо- місячна	lim
травень	13,9	(12,0-21,0)	17,5	(14,5-22,0)
червень	20,6	(17,0-22,5)	20,6	(17,0-26,0)
липень	23,5	(21,8-25,0)	19,8	(17,0-23,0)
серпень	21,9	(19,0-23,0)	19,5	(18,0-21,5)
вересень	16,4	(13,1-20,4)	15,3	(11,0-19,5)
Сума активних температур, градусодні	2435		2284	

Зазвичай корм рибі на господарстві згодовували один раз на добу вранці. Першу роздачу корму розпочинали о 7–9 год. ранку, коли вміст розчиненого у воді кисню збільшується. А наступні роздачі – залежно від температури води через 4, 6, 8 год. і закінчувати не пізніше 16–18 год.

Таблиця 3

Показник витрат зерноsumіші, що виділено для згодовування товарній рибі у нагульних ставках

Став/ площа, га	Згодовано зерноsumіші, т
Воронівці / 105,6	192,6
Уланів / 130	190,0
«Пагурці»/ 15,8	21,5
№ 1-2 Уланів / 21,7	22,7
Всього	426,8

Ефективність годівлі оцінювали за фактичним приростом маси риби і показниками витрат кормів на одиницю рибопродукції. Витрати кормів зонами рибництва змінювались залежно від суми температур кожного місяця вегетаційного періоду вирощування коропа.

У разі вирощування коропа у полікультурі з рослиноїдними рибами слід враховувати, що годівля певним чином позитивно впливає і на ріст останніх.

Тому на практиці доцільно розраховувати витрати кормів на всі види риб, яких вирощують у полікультурі.

Щоб отримати стандартних товарних дволіток коропа, потрібно забезпечити помісячний нормативний приріст його маси.

У разі заміни одного виду корму на інший його кількість у добовому раціоні в перші декілька днів слід знизити на 40–50 %, щоб риба звикла до нового корму.

За зниження температури води до 12–14 °С наприкінці вегетаційного періоду ріст риби практично припиняється, але годівлю потрібно продов-

жувати до початку скидання зі ставків води.

Добова норма годівлі не повинна перевищувати 1–3 % маси риби, що безсумнівно дещо підвищить загальні витрати кормів, але запобіжить втраті дволітками товарної маси. У середньому за вегетаційний період величини добового раціону в разі годівлі дволіток коропа становлять 6,0–6,6 % маси вирощуваної риби.

Відповідного коригування потребують добові норми годівлі в разі вирощування коропа в полікультурі з рослиноїдними рибами.

Отже, в результаті господарської діяльності за умов використання полікультури з рослиноїдними рибами вдалось збільшити обсяг товарної риби.

При цьому, рибопродукція строкатого товстолобика склала 46 %, а білого амура – 7 % від загального обсягу товарної продукції, решта короп.

Доповнення полікультури коропа і рослиноїдних риб цінними додатковими об'єктами риборозведення, а саме комплексом хижих видів – біомеліораторів (щука, судак, європейський сом) та деякими такими перспективними видами риб, наприклад, як представник осетроподібних риб.

Список використаних джерел:

1. Гринжевський М. В., Пекарський А. В. Економічна ефективність вирощування товарної риби за трилітнього циклу. К.: Світ, 2002. 166 с.
2. Грициняк І. І. Водні біоресурси і аквакультура. За редакцією І. І. Грициняка, М. В. Гринжевського, О. М. Третяка. К.: ДІА, 2010. 400с.
3. Марценюк Н. О., Гринжевський М. В. Вирощування риби в малих водоймах. К.: ІНК ОС, 2008. 208с.
4. Рибне господарство України: Статистичний збірник. Державний комітет статистики України. К., 2010.
5. Смирнюк Н. І., Буряк І. В., Товстенко Л. В., Чернік В. В. Сучасний стан виробництва рибної продукції в Україні. Рибогосподарська наука України. 2009. № 4. С. 109–116.

Душка В. І.

к.е.н., доцент

*Львівський національний університет ветеринарної медицини
та біотехнологій імені С.З. Гжицького*

м. Львів

Україна

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ РИБНИЦТВА В УКРАЇНІ

Аквакультура є однією із найбільш перспективних та водночас недооцінених сфер господарської діяльності в АПК України, яка при раціональному використанні водних ресурсів здатна у короткі терміни забезпечити споживачів рибою та рибною продукцією широкого асортименту. Однак, незважаючи на важливість розвитку аквакультури, рівень забезпеченості рибною продукцією вітчизняного виробництва критично низький та не відповідає обґрунтованим нормам споживання.

Україну традиційно вважали «рибною країною», а розвиток рибного господарства визначався природними та кліматичними умовами. Основними питаннями сучасного етапу регулювання розвитку аквакультури є нарощування обсягів виробництва риби, розширення асортименту та поліпшення якості товарів, а на цій основі – забезпечення раціонального споживання рибної продукції населенням, створення сприятливих умов для виробників, поліпшення соціального розвитку села, позбавлення залежності країни від імпорتنих поставок [1, С. 5].

Рибництво є одним із досить перспективних та економічно вигідних напрямів розвитку агробізнесу для малих та середніх фермерських господарств, а також представляє значний інтерес для інвесторів. Особливо це стосується аквакультури. Річний фонд споживання риби і рибних продуктів останніми роками сягає близько 460 тис. тонн, або 14,5 кг у середньому на одну особу. При цьому визначена мінімальна рекомендована норма споживання риби і рибних продуктів із розрахунку на одну особу за рік дорівнює 12 кг, а раціональна – 20 кг [2].

Для розвитку аквакультури в Україні необхідна наявність декількох

основних передумов. Передусім необхідний зростаючий споживчий попит на прісноводні види риб, на вирощуванні яких в основному ґрунтується не розкритий потенціал рибного промислу у внутрішніх водоймах. Актуальним завданням є також реалізація комплексу заходів щодо відновлення ресурсного та виробничого потенціалу рибної галузі. Зокрема, слід відмітити доцільність створення сприятливого економічного середовища для залучення інвестицій у впровадження новітніх ресурсозберігаючих технологій інтенсивного ставового, садкового, річкового та басейнового рибництва.

Зростання обсягів вирощування продукції рибництва в Україні можливо також забезпечити на основі поширення ставкового та річкового рибництва промислово цінних видів риб для забезпечення потреб внутрішнього споживчого ринку. Організація вирощування полікультури коропа, товстолоба, білого амура та інших видів прісноводних риб відноситься до перспективних видів агробізнесу із значним потенціалом росту інвестиційної привабливості.

Важливу увагу слід приділити питанням прийняття державної цільової програми, для забезпечення пільгового кредитування рибогосподарських підприємств з метою оновлення матеріально-технічної бази, відновлення водних об'єктів та гідротехнічних споруд; розвиток збутової інфраструктури; підготовці у профільних закладах вищої освіти висококваліфікованих спеціалістів із знанням технології та економіки ведення ефективного рибництва. Реалізація запропонованих заходів сприятиме розвитку галузі рибництва в Україні на інтенсивній основі, а також дозволить частково знизити імпортозалежність держави в продукції рибництва.

Список використаних джерел:

1. Вдовенко Н. М. Державне регулювання розвитку аквакультури в Україні: [монографія]. К: Кондор-Видавництво, 2013. 464 с. URL: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/15058897645441.pdf>
2. Рибництво: стан і перспективи розвитку. Агробізнес сьогодні. URL: <http://agro-business.com.ua/agro/ekonomichnyi-hektar/item/14164-rybnytstvo-stan-i-perspektyvy-rozvytku.html>

*Зотько М. О.,
к. біол. н, доцент
Вінницький національний аграрний університет,
м. Вінниця, Україна*

ДО ПИТАННЯ ВИМОГ ПРИ ВИРОЩУВАННІ АКВАКУЛЬТУРИ В ОРГАНІЧНИХ ГОСПОДАРСТВАХ

Досвід у сфері аквакультури найбільш розвинених європейських держав сьогодні Україна формує нові засади розвитку вітчизняної аквакультури. Суть її полягає у запровадженні ефективних ринкових механізмів виробництва, збільшенні сектору малого та середнього приватного підприємництва, застосування новітніх ефективних ресурсощадних технологій вирощування живої риби та інших гідробіонтів.

Як свідчать літературні першоджерела за таких обставин сегмент повносистемних рибницьких господарств, які працюють за принципом «від ікринки до товарної риби» буде скорочуватися, водночас сегмент малого та середнього виробника, який спеціалізується лише на товарному вирощуванні (від зарибка до риби товарної ваги) збільшуватиметься; відбудуватиметься також фрагментація виробництва в залежності від зовнішніх умов території, потреб ринку, асортименту продукції та цінової політики.

При цьому одним із напрямків розвитку рибництва може бути вирощування аквакультури в органічних господарствах.

Їх діяльність повинна вестися на ділянках, вільних від будь-яких забруднюючих речовин, не дозволених в органічному виробництві, чи забрудників, які можуть спричинити погіршення якості продукції.

У випадку розведенні прісноводної риби дно водойми повинне відповідати природнім умовам. Так, при розведенні коропа на дні водойми повинна бути натуральна земля.

При використанні полікультури середовище існування водних тварин має

враховувались потреби кожного виду: мати достатньо простору для нормального існування; утримувалися у воді хорошої якості з відповідним рівнем кисню; при температурі та освітленні у відповідності з потребами видів та враховувати географічне розташування господарства.

Не дозволяється штучна гібридизація, клонування і утримання одностатевих різновидів, слід вибирати відповідні породи.

Необхідно створювати умови, що відповідають потребам певного виду для управління маточним стадом, вирощування і виробництва молодняка.

Максимальна щільність при розведенні риб сімейство корошових має становити – 1500 кг риби на 1 га водної площі.

При організації вирощування гідробіонтів в закритих водних системах споруджених на суходолі, необхідно проводити моніторинг та контроль за якістю води на вході і виході.

Не менше 5 % периметру має бути засаджене природною водною рослинністю.

Системи запобігання забрудненню, що знаходяться у морі, повинні: розташовуватися в місцях, де водний потік і глибина є такими, що забезпечують мінімізацію впливу на дно водойми та навколишнє водне середовище. Вони мають мати відповідний дизайн, конструкцію кліток та розміщуватися відповідно до їхнього місця розташування в навколишньому середовищі.

За умови використання штучного освітлення світловий день не повинен перевищувати 16 годин протягом доби.

Для органічного виробництва лососевих риб у прісній воді потік повітря повинен забезпечувати мінімальне насичення киснем не менше 60% від норми.

Органічна аквакультура має базуватися на вирощуванні молодняка, який отримано від органічного маточного стада та в умовах органічного господарства.

Органічні тварини утримуватися окремо від інших водних тварин.

Інгредієнти раціону годівлі водних тварин повинені мати: органічне

походження кормового матеріалу; корми виробляють з дотриманням всіх відповідних вимог та обмежень.

Раціон годівлі гідробіонтів має складатися на 60 % з органічної продукції рослинництва. Рослинна частка корму має походити з органічного виробництва, а частка корму, отримана з водних тварин, повинна походити зі сталих рибних ресурсів.

В органічній аквакультурі не дозволяється використовувати стимуляторів росту і синтетичні амінокислоти. Заборонено використання гормонів та гормональних добавок.

Профілактика хвороб ґрунтується на утриманні тварин у оптимальних умовах завдяки вибору відповідного місця, оптимальної конструкції споруд, а також завдяки належному господарюванню і управлінню, в тому числі шляхом регулярної очистки та дезінфекції споруд і обладнання, застосування високоякісних кормів, відповідної щільності посадки, а також вибору видів і різновидів представників аквакультури.

Застосування хімічно-синтезованих ветеринарних лікарських препаратів, або антибіотиків з профілактичною метою не дозволено.

Виробництво в ставках і озерах де періодично має повністю змінюватися вода має свої особливості. Так, водойми мають бути призначені суто для органічного виробництва, включаючи вирощування рослинної продукції на суші. В місцях вирощування риби вода завжди повинна бути чистою, а також необхідно гарантувати оптимальні площі для забезпечення нормальних умов утримання риб. Після відлову риба має зберігатися в чистій воді.

Внесення органічних та мінеральних добрив дозволяється за умови, що максимальна кількість нітрогену не перевищить – 20 кг/га.

Забороняється використання штучних хімікатів для контролю за гідрофітами та рослинним покривом у воді.

Таким чином, поряд з внутрішніми водами треба забезпечити наявність природної рослинності у буферної зони.

Махиборода К. В.

*здобувач кафедри глобальної економіки економічного факультету
Національний університет біоресурсів і природокористування України*

ФОРМУВАННЯ ПРОПОЗИЦІЇ НА ОРГАНІЧНУ ПРОДУКЦІЮ АКВАКУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Формування і функціонування ринку органічної продукції в Україні спонукає бізнес-середовище до виробництва економічного чистого продовольства, в тому числі і у середовищі аквакультури. Ринок органічної продукції спроможний задовольнити потреби населення в продуктах харчування високої якості, що, у свою чергу, надає підстави для отримання виробниками конкурентних переваг, стабільного доходу та отримання можливостей розширення виробництва екологічно як на внутрішньому так і на зовнішньому ринках. У структурі органічного виробництва 2014–2018 рр. спостерігається значне зростання органічної аквакультури, в тому числі і в ЄС. Виробництво органічних риб в ЄС протягом останніх років спостерігається в умовах стрімко зростаючої тенденції: + 24 % для лосося, вдвічі для райдужної форелі, втричі для морських окунів та морських лящів. Ціна є ключовим фактором, який може обмежити попит на органічну продукцію в країнах, де органічна риба є більш розповсюдженою. Але на багатьох ринках, які нові для свіжої риби, попит на органічні продукти обмежений. Для того, щоб розвиватися, органічна аквакультура повинна нами розглядатися, як нішевий продукт та продаватися за конкурентними цінами і збільшувати обсяги та зменшувати ризики.

Результати досліджень показують, що у випадку, коли існує постійна тенденція до збільшення обсягу виробництва органічних риб, зацікавлені сторони стурбовані ціновою політикою, яка, ймовірно, призведе до того, що органічні продукти залишаться на ринку як нішеві продукти. Дослідженням підтверджено, що внутрішній ринок української риби та рибної продукції не повною мірою наповнений власно вирощеною рибою, адже продукція аквакультури складає лише 5 %; промисел – 11,7 %, а 83 % припадає на імпорт.

Запропоновані нами методичні підходи на практиці передбачають оцінку впливу групи факторів на збирання та групування даних про органічну продукцію аквакультури, так і на окремо взяті суб'єкти господарювання (табл. 1).

Таблиця 1

Фактори, що впливають на розвиток органічної продукції аквакультури

Політика (Р)	Економіка (Е)	Екологія (Е)
Р1. Майбутні зміни в законодавстві; Р2. Державна підтримка розвитку регіонів; Р3. Урядова політика; Р4. Державне регулювання конкуренції; Р5. Торгова політика; Р6. Жорсткість державного контролю та штрафні санкції; Р7. Фінансування, гранти та ініціативи, державні замовлення; Р8. Групи лобіювання на ринку; Р9. Антиінфляційна політика; Р10. Інший вплив держави; Р11. Рівень корупції	Е1. Стан економіки країни; Е2. Рівень інфляції; Е3. Інвестиційний бізнес-клімат; Е4. Проблеми системи оподаткування; Е5. Масштаби економічної підтримки органічної продукції; Е6. Система ціноутворення; Е7. Рівень безробіття; Е8. Динаміка доходів населення; Е9. Обмінні курси валют; Е10. Зовнішні витрати; Е11. Кон'юнктура ринку; Е12. Брак кваліфікованих кадрів	Е1. Екологічність застосовуваних технологій; Е2. Екологічна ситуація регіону; Е3. Екологічність застосовуваних матеріалів; Е4. Шумовий фактор; Е5. Хімічний фактор; Е6. Зміна фізичних параметрів навколишнього середовища; Е7. Електромагнітний вплив на навколишнє середовище; Е8. Радіаційний вплив на довкілля; Е9. Екологічно чисте природно-антропогенне середовище
Соціальна сфера (S)	Технологія (Т)	Право (L)
S1. Демографія; S2. Структура доходів і витрат; S 3. Базові цінності; S4. Тенденції способу життя; S5. Здоровий спосіб життя; S6. Моделі поведінки споживачів; S7. Рівень освіти; S8. Форс-мажорні обставини; S 9. Споживчі переваги; S 10. Уявлення ЗМІ; S11. Реклама і зв'язки з громадськістю	Т1. Розвиток нових технологій; Т2. Фінансування НДДКР; Т3. Скорочення або продовження «життєвого циклу» технологій; Т4. Науково-технічний рівень; Т5. Адаптація нових технологій; Т6. Інформація, комунікації; Т7. Споживчі переваги інноваційних технологій; Т8. Рівень кваліфікації кадрів	L.2. Законодавство; L.3. Регулюючі органи і норми; L4. Зміни законодавства, що зачіпають соціальні фактори; L5. Технологічне законодавство; L6. Складність виділення землевідведення; L7. Слабка законодавча база; L 8. Особливості регіонального законодавства;

Позитивні результати в удосконаленні статистичної звітності можна досягти лише за умови, коли виробники зобов'язуються виробляти якісну та безпечну продукцію з дотриманням численних екологічних вимог, а держава – надавати всебічну допомогу, у тому числі з використанням бюджетних коштів, як це робиться у державах-членах ЄС, у частині розвитку ринку органічної продукції аквакультури.

Олійник Т. Г.

*к.е.н., ст. викладач кафедри економіки підприємств
Миколаївський національний аграрний університет*

м. Миколаїв

Україна

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОМ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ ОБ'ЄКТ АКВАКУЛЬТУРИ

Рибальство та аквакультура вносять значний вклад в забезпечення здорового харчування, що і виступає передумовою розвитку даного сектору виробництва як важливої складової у забезпеченні ефективності національної економіки. У звітах та доповідях OECD/FAO (2017) «Fish and Seafood», in OECD–FAO Agricultural Outlook 2017–2026, OECD Publishing, Paris щодо розвитку рибного господарства, які ґрунтуються на прогнозах, наукових дослідженнях, аналізі даних світового рибальства та аквакультури, наголос робиться на заходах, направлених на подолання проблеми неповноцінного харчування [2].

Риба є джерелом білків і мікроелементів, що підтримують здоров'я людей, а особливо жінок дітородного віку, маленьких дітей. У зв'язку з цією тезою обговорюються та запроваджуються нові принципи управління рибним господарством, включаючи сферу аквакультури. Вказане направлено на підвищення відповідальності за управління водними та рибними ресурсами.

У ситуації, коли видобуток риби та інших водних живих ресурсів у секторі рибальства катастрофічний, а стурбованість щодо безпечності та екологічності продукції аквакультури зростає, є високим попит на здійснення діяльності в рециркуляційних аквакультурних системах, які забезпечують стале виробництво свіжої, високоякісної, бажано місцевого походження безпечної для здоров'я риби. У ставковій аквакультурі хижі риби високої якості та високої вартості 5 вирощуються лише у полікультурі разом із короповими видами риб. Їх частка у загальному обсязі продукції становить близько 3–4 %.

Серед таких видів риб першочергового значення набуває також виробництво європейського сома.

Сом – цінна промислова риба, має ніжне, смачне, жирне м'ясо. Жирність м'яса коливається в межах 4–11 %. Калорійність його м'яса більша, ніж в ляща, судака, коропа, кількість білка у ньому сягає 15 %. Утім, активний промисловий лов сомів призвів до зниження чисельності його популяції в багатьох водоймах. Особливо вражаюче падіння обсягів вилову сома в Україні представлене у матеріалах FAO. У 1989–1990 рр. в усіх водоймах у середньому добували 2 070 тонн цієї риби, у 1991–1995 рр. обсяги вилову були вже у 10 разів менше (191 тонна), протягом 1996–2001 рр. вилов впав до 1,8 тонн, а це означає, що вони скоротилися більше, ніж у 1 000 разів [1].

Європейського сома розводять у багатьох країнах Європи в ставкових господарствах, вирощуючи спільно з коропом як додатковий об'єкт полікультури. Зокрема, в Чехії отриманого і вирощеного в штучних керованих умовах у перший рік життя сома адаптують до ставкових умов. Молодь протягом 11 місяців інтенсивно вирощують в теплій воді, а потім випускають в природні водойми. Інтенсивними темпами ведуться роботи з розведення сома і товарного вирощування у більшості країн Західної Європи, в тому числі в Іспанії, Португалії, Англії та в Скандинавських країнах. Європейський сом є другою після осетра за розміром прісноводною рибою Європи. Це швидкозростаюча, смачна хижа риба, що не має міжмускульних кісточок [2].

Сом звичайний є перспективним об'єктом аквакультури, як трофічна ланка полікультури, що забезпечує додаткову рибопродуктивність водойми без додаткових витрат.

Список використаних джерел:

1. Державне агентство рибного господарства. Економіка рибного господарства. URL: arg.gov.ua/_som_zvichajnij_abo_1_1_0_8588_1.html
2. Практичні рекомендації щодо виробництва європейського сома в умовах глобального дефіциту продовольства. К.: НУБіП України, 2019. 25 с.

*Сіненко І. О.,
аспірант кафедри глобальної економіки
Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ
Україна*

ФОРМУВАННЯ ПРОПОЗИЦІЇ НА ВІТЧИЗНЯНОМУ РИНКУ РИБИ

Україна 20 років тому могла добувати близько 400 000 тонн риби щорічно. Наприклад, в 1997 р. структура видобутку 420 000 тонн української риби була наступна: у внутрішніх водних об'єктах – 42 000 тонн; в морській економічній зоні України – 30 000 тонн; в морських економічних зонах інших країн – 346 000 тонн; у відкритому морі – 1 835 тонн (у 2000 році - 80 000 тонн). В подальшому, на жаль, Україна втратила свій потенціал і можливості промислу в морських економічних зонах інших країн, в результаті чого скоротився видобуток водних біоресурсів до 220000 – 250000 тонн в рік в період з 2007 р. по 2013 р. В результаті анексії Кримського півострова Російською Федерацією в 2014 році, в Україні ще більше знизився видобуток водних біоресурсів, з 225 000 тонн в 2013 році до 90 000 тонн на 2014–2019 рр. У 2019 р. загальний вилов риби та інших водних біоресурсів підприємствами рибної галузі України збільшився на 9,6 % в порівнянні з 2018 роком. Так, протягом 2019 р. українські рибалки виловили 97,1 тис. тонн риби та інших водних біоресурсів. У 2018 році цей показник становив 88,6 тис. тонн.

Зокрема, промисловими рибалками в рибогосподарських водних об'єктах та на континентальному шельфі України виловлено 51,5 тис. тонн водних біоресурсів (+ 2,2 % у порівнянні з 2018 роком): в Чорному морі – 14 128 тонн (64 %); в Азовському морі – 16 063 тонни (-24,8 %); в Причорноморських лиманах – 70 тонн (-85,4 %); в річці Дунай – 561 тонна (+ 120,7 %); в низинах р. Дністер з лиманом і Кучурганському водосховищі - 2581 тонна (+ 25,9 %); в Дніпровсько-Бузької системі – 3885 тонн (-8 %); у водосховищах річки Дніпро – 13959 тонн (6 %): Київське водосховище – 1379 тонн, Канівське – 859 тонн, Кременчуцьке – 5197 тонн, Кам'янське – 2497 тонн, Дніпровське – 1163 тонни,

Каховське – 2 862 тонни; в інших водоймах – 226 тонн (+ 1,8 %). У районі дії Комісії зі збереження морських живих ресурсів Антарктики (ССАМЛР) судами під державним прапором України в минулому році видобуто 22,4 тис. тонн водних біоресурсів, що перевищило показник 2018 року на 48,7 % (15,1 тис. тонн). Дослідження підтверджують, що також в 2019 році виловлено 14959 тонн товарної продукції аквакультури: в ставках – 13544 тонн, в садках – 21,4 тонни, в басейнах – 527,5 тонн, в акваріумах – 117,3 тонн, в інших водних об'єктах – 749, 6 тонн. Крім того, на озерах і водосховищах (їх частинах) України працюють спеціальні товарні рибні господарства (СТРГ), що поєднують елементи аквакультури і промислового вилову. Всього в 2019 році в режимі СТРГ видобуто понад 8,2 тис. тонн водних біоресурсів, що на 14,7 % більше, ніж в 2018 р. [2].

Слід брати до уваги, що в Україні зберігається проблема браконьєрства і так званого ННН-рибальства (неконтрольоване, невідповідність, незаконне) і тому частина продукції залишається в тіні, не потрапляючи в офіційну статистику. За різними оцінками це може бути від 45 000 до 90 000 тонн, які також можуть потрапляти на ринок. Таким чином, реальний обсяг української рибної продукції, який потрапляє на продовольчий ринок країни, може становити близько: 135 000 – 180 000 тонн.

Список використаних джерел:

1. Вдовенко Н. М., Маргасова В. Г., Шарило Ю. Є. Михальчишина Л. Г., Конкурентоспроможність рибного господарства та аквакультури як складова ефективності національної економіки. Біоекономіка і аграрний бізнес. 2019. Вип. 1. С. 204–211.

2. URL:https://kv.darg.gov.ua/_u_2019_roci_zagalnij_vilov_0_0_0_1163_1.

3. Vdovenko N. M., Bohach L. V. Scientific substantiation of the reduction of import dependence in the markets of agricultural products. Науковий вісник Полісся. 2017. № 2 (10). С. 13–17.

4. Вдовенко Н. М., Деренько О. О. Парадигмальний погляд на формування заходів регулювання ринку продукції аквакультури. Науковий вісник Полісся. 2017. № 2 (10). Ч. 2. С. 139–143.

Бабир А. М.

*магістр факультету тваринництва та водних біоресурсів
Національний університет біоресурсів і природокористування України*

ВПЛИВ ГЛОБАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ ПОТЕПЛІННЯ НА СИНЕВИР

На території Закарпаття розташоване 32 озера, але найпривабливішим і найчарівнішим вважається Синевир, яке одночасно є найбільшим і найглибшим високогірним озером України. Озеро Синевир справедливо вважається природним скарбом Національного природного парку та однією з візитних карток Українських Карпат. Розташоване воно на висоті 989 м над рівнем моря. Існує легенда, згідно якою мальовниче озеро утворилося від потоку сліз графської доньки Синь, на місце, де її коханого, простого верховинського пастуха Вира, було вбито камінною глибою за наказом графа. Насправді ж Синевирське озеро утворилося у післяльодовиковий період, близько 10 тисяч років тому внаслідок перекриття річкової долини зсувами. Середня площа водного плеса становить 4–5 га, глибина озера – в середньому 8–10 м. Проте, місцями найбільші глибини Синевирю сягають 19–22 м. Це навіть більше, аніж в Азовському морі, найглибше місце якого – 14 м. Рівень води на Синевирі міняється впродовж року – на 3,5 м. Найбільше, найповніше озеро напровесні – коли тануть сніги і стікають водою вниз. Тоді затоплює навіть невеликий острівець посеред озера – за яке Синевир отримав свою другу назву «морське око». Найменше озеро влітку. Окрім дощів, найбільше озеро Карпат живлять три струмки, що стікають з гір. Та нині два з них – пересохли. Зазвичай щовесни рівень води у озері піднімається, а влітку, коли обмаль опадів, міліє. Та це звичний процес, а люди цього майже не помічають. Нині родзинка Карпат щодня збирає тисячі туристів. Озеро утворилося в результаті потужного зсуву гірської породи, викликаного землетрусом, близько 10 тисяч років тому. У результаті землетрусу породи перегородили шлях швидкого струмка, утворивши греблю. А улоговина, яка виникла при цьому, стала озером, заповнившись водою трьох гірських струмків. У Синевирі водиться велика

кількість форелі декількох видів, але її вилов строго заборонений. Зате раків, яких в прозорій чистій воді озера водиться безліч, ловити можна. Однією з основних проблем є процес замулення озера, який триває не перший рік, але він не є катастрофічним та проходить вкрай повільно. Але науковці завжди працюють на перспективу. Вони підраховувати швидкість процесів та особливості впливу на екосистему. Якщо з часом процес замулення озера не пришвидшиться, то згідно з висновком міне не менше 12–15 тис. років, як незворотні процеси забруднення можуть призвести до повної загибелі озера. В минулому році вода впала, а цього року ще більше. Там, де раніше була поросла заплава, через яку в озеро впадав потік, нині засохле болото. У зв'язку з цим було створено Національний природний парк «Синевир» заради збереження, відтворення і ощадливого використання природних ресурсів, комплексів та об'єктів, які мають особливу наукову та естетичну цінність. Тому особливим завданням парку, як природоохоронної структури, стало збереження цінних природних та історико-культурних комплексів і об'єктів; створення умов для організованого туризму, відпочинку та інших видів рекреаційної діяльності у природних умовах з дотриманням режиму охорони природних комплексів та їх змін в умовах рекреаційного використання; розробка наукових рекомендацій з питань охорони навколишнього середовища та бережливого використання природних ресурсів; еколого-освітня робота.

Таким чином, можна підвести підсумок, що глобальні процеси потепління впливають і на озера Карпат в умовах трансформаційних процесів.

Список використаних джерел:

1. Вдовенко Н. М., Маргасова В. Г., Шарило Ю. Є. Михальчишина Л. Г., Конкурентоспроможність рибного господарства та аквакультури як складова ефективності національної економіки. Біоекономіка і аграрний бізнес. 2019. Вип. 1. С. 204–211.

2. Вдовенко Н. М. Парадигмальний погляд на розвиток аквакультури. Економіка та суспільство. 2017. № 8. С. 112–115.

Базяка А. Ф.

*магістр факультету тваринництва та водних біоресурсів
Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ*

ІНСТРУМЕНТАРІЙ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ ОХОРОНИ ВІДТВОРЕННЯ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ ІХТІОФАУНИ КАМ'ЯНСЬКОГО ВОДОСХОВИЩА

В умовах значної нерівномірності розподілу річкового стоку в часі і просторі в Україні з давніх часів створювались штучні водойми, особливо з часів заселення південних маловодних районів. У недавньому минулому для збільшення водності малих річок у межень на них споруджували численні загати і греблі найпростішого типу, а при них – водяні млини або інші гідросилові установки, робота яких не пов'язана з вилученням частини стоку річки. Водорегулююче значення мали також поширені на той час лозові перемички впоперек русла з отвором для ловлі риби. Підпір води від цих споруд збільшував глибини вище за течією. Пізніше, на межі XIX і XX ст., водойми на малих річках почали створювати при будівництві на них гідроелектростанцій, а згодом – з метою зрошення земель, водопостачання і для створення рибних господарств [1]. У Кам'янському водосховищі поширені 177 видів водоростей та 39 видів вищих водяних рослин. Багато планктонних і донних безхребетних (найпростіші, ракоподібні, молюски, комахи та інші). Водиться 30 видів риб (зокрема плітка, лящ, щука, судак, сом). Фітопланктон швидко реагує на зміну екологічних умов, його продукція визначає трофічний рівень водойм, а склад і велика кількість характеризують їх санітарний стан. Все це визначає інтерес до дослідження цієї групи гідробіонтів. Фітопланктон пониззя Дніпра формується головним чином під впливом планктонного стоку з водосховища, процесів у внутрішніх водоймах, фітопланктону заплавних водойм і характеризується високим видовим розмаїттям. Аналіз різних рівнів таксономічного різноманіття показав, що знайдені в планктоні водорості відносяться до 128 родів, 55 родин та 6 підродини, 25 порядків та 2 підпорядки, 11 класів. Провідне значення в

формуванні таксономічного різноманіття різних рівнів систематичної ієрархії належить діатомових, зелених синьо-зелених водоростей. Найбільш численні Bacillariophyta, що склали 38 % від загального числа видів, Chlorophyta – 29 % і Cyanophyta – 20 %. Представники інших відділів виступали в ранзі субдомінантів: Euglenophyta – 8 %, Dinophyta – 2 %, Chrysophyta – 2 %, Xanthophyta – 1 %. Серед діатомових водоростей провідне місце займали пеннатні (90 % від загального числа видів): протягом вегетаційного періоду найчастіше зустрічалися представники *Navicula*, *Synedra*, *Fragillaria*, *Cocconeis*; з центричних – представники родів *Cyclotella*, *Melosira*, *Stephanodiscus*. Друге місце за видовим складом в займали зелені водорості. Домінували хлорококкові (85 %). Найбільш поширеними в пониззі Дніпра були представники *Scenedesmus*, *Ankistrodesmus*, *Pediastrum*, *Dictyosphaerium*, *Coelastrum* [2].

На основі проведених досліджень можливо констатувати, що екосистема водосховища в даний час у більшій мірі функціонує без достатнього водообміну і відсутності течії. Все це значно погіршує як самоочисну здатність води, так і її санітарно-гігієнічні характеристики, а також умови існування гідробіонтів, в тому числі риби. Таким чином, загальні умови існування гідробіонтів, в тому числі і риби, можливо вважати наближеними до критичних, що обумовлює розробку особливої стратегії ведення рибоводної меліорації і господарства. Разом із тим, протягом досить тривалого часу відбувається нетривала за часом, але інтенсивна прокачка води. Це здійснюється нерівномірно і неритмічно, що не дозволяє оптимізувати гідрологічний режим, хоча частково поліпшує якість води і гідрологічний режим.

Список використаних джерел:

1. Водний фонд України: Штучні водойми – водосховища і ставки: Довідник. К.: Інтерпрес ЛТД, 2014. 164 с.
2. Алмазов А. М., Денисова А. И., Майстренко Ю. Г. и др. Гидрохимия Днепра, его водохранилищ и притоков. К.: Наукова думка. 315 с.
3. Вдовенко Н. М., Сокол Л. М. Applied basis of fish policy effect to public food providing. Науковий вісник Полісся. 2017. № 1 (9). Ч. 2. С. 202–207.

Батора В. В.,

студент

Коробова Н. М.,

к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Деренько О. О.,

провідний економіст

Бюджетна установа «Методично-технологічний

центр з аквакультури»

СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РИНКУ КОПЧЕНОЇ РИБИ В УКРАЇНІ

Копчення широко застосовують у виробництві численних видів харчових продуктів, передусім м'ясних і рибних. Це велика група продуктів, які мають особливо привабливі смакові властивості і підвищену стійкість до окиснювальних і мікробіологічних змін при зберіганні. Копчені продукти мають стабільний попит і випускаються в значних промислових об'ємах. Завдяки копченню, риба зберігає термін зберігання і смакові якості, а деякі – навіть поліпшуються. Тому рибу коптять, як в промислових масштабах, так і в домогосподарствах. Характерним для даного ринку є наявність великої частки тіньового сектора. Офіційне виробництво копченої риби з 2013 р. скорочувалося – почасти через перебування переробних підприємств на територіях, не підконтрольних Україні, почасти через високого тиску з боку тіньового ринку, почасти через загальної економічної динаміки, а також зниження купівельної спроможності вітчизняних споживачів. В цілому споживання копченої риби в Україні задовольняється не більше ніж на дві третини, що викликано складністю домашнього приготування, особливістю переваг споживачів щодо продуктів з вмістом білка, а також великим доступом до м'яса як альтернативи. Основних ризиків, пов'язаних зі споживанням копченої риби два: це, по-перше, ризик неякісного патрання при готуванні, зберіганні з порушеннями норм і, як наслідок, ризик отримання інфекції. Серед останніх гучних випадків – в кінці 2017 року у Львівській області отруїлися близько 70 осіб, що підвищує побоювання споживачів, і обмежує ринок. По-друге, це ризик копчення риби не

натуральним способом (холодне, гаряче або напівгарячої копчення), а з додаванням ароматизаторів, які надають рибі відповідні властивості [1].

Копчення на відміну від смаження не привносить в продукт додаткових жирів. Вже в готовий продукт входить виключно корисний риб'ячий жир, у своєму первісному стані. Крім цього, в рибі після копчення присутні амінокислоти, а так само вітаміни E, D і A. Якщо говорити про морську копчену рибу то в її склад входить величезна кількість макроелементів, йод, кальцій і магній. Всі перераховані елементи нехай і не в повній кількості, але все-таки зберігаються після копчення. Максимальну кількість корисних вітамінів і мінералів зберігається в рибі холодного копчення. А ось гарячий метод навпаки передбачає наявність величезної кількості канцерогенів.

Ринок копченої риби в Україні ділиться на 2 види: тіньовий і офіційний, де тіньовий ринок має велику частку. Об'єднавши ці два типи ринку, можна говорити про нейтральну динаміку, тому що цільова аудиторія продукту є сформованою, а споживання є постійним і прив'язаним до певних страв і напоїв. У роки занепаду особливо сильно проявилися конкурентні переваги «тіньового» виробництва копченої риби, оскільки сил вітчизняних контролюючих органів для наведення порядку поки не вистачає. Тому після невеликого підйому офіційного виробництва в 2016 році, ми знову спостерігає його спад в 2018-му році і першій половині 2019-го року [2].

За прогнозами, характер розвитку ринку копченої риби з найближчим часом не зміниться, зважаючи на можливе відновлення економіки України після кризи. Навіть споживачі з середніми і високими доходами в більшості своїй вважають за краще купувати копчені делікатеси поза магазинами, а безпосередньо у відомих їм виробників.

Список використани джерел:

1. Аналіз ринку копченої риби в Україні. URL: <https://proconsulting.ua/ua/issledovanie-rynka/obzor-rynka-kopchenoj-ryby-v-ukraine-god>
2. Вдовенко Н. М., Наконечна К. В. Особливості структурних змін в економіці України. Економіка АПК. 2018. № 9. С. 56–61.

*Вермій В. П.,
студентка
Павленко М. М.,
асистент*

Національний університет біоресурсів і природокористування України

БОРОТЬБА З ННН-РИБАЛЬСТВОМ ЯК ОДИН З АСПЕКТІВ ГАЛУЗЕВОГО РОЗВИТКУ

Проблема незаконного, непідзвітного і нерегульованого (ННН) промислу водних біоресурсів гостро стоїть у всьому світі. ННН-рибальство щорічно забирає у світової економіки від 10 до 23,5 млрд дол. США. Щомиті з Світового океану розкрадається до 9 тонн морепродуктів. Негативні наслідки ННН-рибальства очевидні: науково обгрунтоване управління рибними господарствами виявляється неможливим, оскільки квоти на вилов та інші заходи просто ігноруються; перебиваються податкові надходження в казну держав та інших офіційних структур; скорочуються можливості раціонального господарювання, що в свою чергу впливає на наявність робочих місць; незаконний промисел пов'язаний з іншими видами злочинів, наприклад, з незаконним обігом наркотиків і зброї, торгівлею людьми, а також з порушеннями прав людини; виникає загроза продовольчої безпеки і справедливого розподілу благ.

Міжнародно-правова практика виробила різні засоби боротьби з ННН рибальством. З них найбільш ефективними є міжнародні договори, діяльність РФМО (Регіональна організація по управлінню рибальством), заходи по обмеженню торгівлі рибопродукцією, Глобальний реєстр рибопромислових суден, рефрижераторних транспортних суден і суден постачання, маркування знарядь лову.

Боротьба з ННН-рибним промислом здійснюється, в першу чергу, на основі міжнародних договорів. В Європі вони, передусім, регламентуються директивами ЄС і національним законодавством держав. Рада ЄС у вересні 2008 р. схвалила Регламент про встановлення системи запобігання, обмеження і ліквідації ННН рибного промислу (№ 1005/2008). Цей документ встановлює

порядок інспекції риболовецьких суден (в т.ч. і суден третіх країн) в портах держав-членів ЄС і процедуру, вживану у разі виявлення порушень (ст. 10-11). Згідно ст. 12 ввезення в Співтовариство рибної продукції, отриманої в результаті ННН промислу, заборонений. Легальність здобутої риби підтверджується сертифікатом на улов. Відповідно до Регламенту від усіх держав прапора вимагається виконувати свої обов'язки, покладені на них відповідно до міжнародного права як на державу прапора. Крім того, якщо держави не виконують правила, які міжнародне право встановлює для них як для держав прапора, прибережних держав, держав порту або ринку, і відмовляється співпрацювати з ЄС в зусиллях із боротьби з ННН рибним промислом, то вони ризикують опинитися в списку ЄС як неспівпрацюючі треті країни і втратити можливість вести з ним рибну торгівлю [1].

Якщо вести мову саме про Україну, то одним із найбільш прийнятних заходів у боротьбі з ННН-рибальством є повна або часткова заміна його саме розвитком діяльності в аквакультурі, виробництвом риби в умовах аквакультури як альтернативи. Тут варто згадати про реалізацію практичних кроків щодо приєднання України до Угоди про заходи держави порту для попередження, стримування та ліквідації ННН промислу, запровадження відповідних систем моніторингу, контролю та спостереження, контролю порту, тобто здійснення попереднього запиту під час заходу рибальських суден. Необхідні інформування, інспектування у портах, визначення обов'язків держави порту, обов'язків держави прапора та прибережних держав, обов'язків держави ринку [2, С. 86].

Список використаних джерел:

1. Бекашев Д.К., Бекашев К.А. Международно-правовые проблемы борьбы с незаконным рыболовством: [монография]. М.: Проспект, 2016. 480 с.
2. Вдовенко Н. М., Шарило Ю. Є. Ризики й невизначеності у рибному господарстві та дії України у боротьбі з ННН-рибальством. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2018. Вип. 20. Ч. 1. С. 83–87.

Видря О. В.,
студентка
Герасименко Н. А.,
к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ
Україна

ТЕНДЕНЦІЇ ІМПОРТУ РИБНИХ ПРОДУКТІВ В УКРАЇНУ

Досить значну частку фонду споживання риби і рибних продуктів становить їх імпорт. Аналіз даних митної статистики впродовж 2018–2019 рр. виявив тенденцію збільшення імпорту риби та рибних продуктів.

Таблиця 1

Обсяги імпорту риби в Україну, 2018–2019 рр.

Найменування продукції	2018 р.		2019 р.		Зміна у %	
	тонн	тис. дол	тонн	тис. дол	ваги	вартості
Жива риба	5	265	7	267	40	1
Риба свіжа або охолоджена	15414	107350	22537	140531	46	31
Риба морожена	290601	351589	285285	376626	-2	7
Філе рибне та інше м'ясо риб	24637	44248	32294	65195	31	47
Риба сушена, солена, копчена	5749	7708	6965	10313	21	34
Ракоподібні	4847	27039	7333	38565	51	43
Молюски	3175	11305	3604	13023	14	15
Водяні безхребетні	1	39	1	38	0	-3
Готова або консервована риба, ікра	23777	53832	28045	71747	18	33
Готові або консервовані ракоподібні, молюски	7198	25863	7958	29149	11	13
Всього	375404	629238	394029	745454	5	18

Джерело: складено за даними аналізу інформації митної статистики України

У 2019 році українськими компаніями-імпортерами було ввезено понад 394 тис тон риби і морепродуктів, загальною вартістю близько 750 млн дол. США. Якщо порівнювати загальні показники імпорту в тоннах, в порівнянні з 2018 роком в 2019 році імпорт зріс (було 375 000 тонн, стало 394 000 тонн). Але в грошовому вираженні приріст куди істотніший (було

630 млн дол. США, стало 745 млн дол. США). Лідером споживання та імпорту традиційно залишається оселедець. Крім оселедця в значних обсягах Україна імпортувала (ТОП-10) такі види риб: скумбрію, хек, салаку, лосось, кільки, минтай, мойву, сардини, нототенію. Україна імпортує рибу і морепродукти з 60 країн світу. Традиційними лідерами за обсягами експорту риби в Україні є Норвегія і Ісландія, у яких ми закупаємо оселедець і скумбрію. Далі йдуть США і Канада, в основному за рахунок хека. Потім Естонія і Латвія за рахунок кільки і салаки. Досить багато риби і морепродуктів Україна закупає в Іспанії, Великобританії, Китаї, В'єтнамі та Аргентині.

Близько 80–90 % обсягу імпорту припадає на види риб, до яких Україна не має доступу, і що видобуваються виключно у морських економічних зонах інших держав. В основному, до нашої держави імпортується риба морожена або її філе, що становить 80 % від імпорту. Зазначена продукція здебільшого проходить процес переробки на вітчизняних рибних підприємствах. Україна сьогодні імпортує близько значний обсяг риби. Така ситуація склалася через відсутність профільного флоту, переробної промисловості, квот в нейтральних водах і браконьєрства. Крім цього, собівартість вітчизняної рибної продукції вище ніж імпоротної, тому продукція втрачає свою конкурентоспроможність.

Список використаних джерел:

1. URL: http://kv.darg.gov.ua/_u_2019_roci_v_ukrajinu_0_0_0_1187_1.html

URL:

https://biz.censor.net.ua/news/3178413/import_ryby_v_ukrainu_uvelichilsya_na_18

2. Вдовенко Н. М., Маргасова В. Г., Шарило Ю. Є. Михальчишина Л. Г., Конкурентоспроможність рибного господарства та аквакультури як складова ефективності національної економіки. Біоекономіка і аграрний бізнес. 2019. Вип. 1. С. 204–211.

3. Вдовенко Н. М., Деренько О. О. Парадигмальний погляд на формування заходів регулювання ринку продукції аквакультури. Науковий вісник Полісся. 2017. № 2 (10). Ч. 2. С. 139–143.

*Гончар Д. С.,
студент*

*Михальчишина Л. Г.,
к.е.н., доцент*

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ЕКСПОРТНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РИБНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

На думку фахівців, в перспективі Україна може стати успішним гравцем на ринку риби та розширити свій експортний потенціал на ринках ЄС та Азії. Зручне географічне розташування у центрі Європи дозволяє це зробити.

У 2019 р. експорт рибної продукції з України продовжив зростання. Вітчизняні виробники продовжують відкривати нові ринки збуту переробленої в Україні рибної продукції. Обсяги експорту риби з України протягом останніх двох років наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Обсяги експорту риби з України, 2018-2019 рр.

Найменування продукції	2018 р.		2019 р.		Зміна у %	
	тонн	тис. дол	тонн	тис. дол	ваги	вартості
Жива риба	383	468	328	422	-14	-10
Риба свіжа або охолоджена	65	282	158	398	143	41
Риба морожена	668	1523	398	1078	-40	-29
Філе рибне та інше м'ясо риб	2722	17333	3707	23148	36	34
Риба сушена, солена, копчена	467	3678	496	4234	6	15
Ракоподібні	14	103	122	840	771	716
Молюски	568	1593	1089	3518	92	121
Водяні безхребетні	1	2	1	1	0	-50
Готова або консервована риба, ікра	4929	9086	3849	7506	-22	-17
Готові або консервовані ракоподібні, молюски	698	3004	1394	5028	100	67
Всього	10515	37072	11542	46173	10	25

За статистичними даними, у 2019 році нашою державою поставлено на зовнішні ринки 11,8 тис. тонн риби та продукції з водних біоресурсів на загальну суму 46,4 млн дол США. Такий результат у грошовому вимірі на

9,2 млн дол США (25 %) більше, ніж за аналогічний період 2018 року. Так, 37 % всього українського експорту рибопродукції (у грошовому вимірі) здійснено до країн Європи. До держав СНД поставлено 30 % продукції та країн Азії – 29 %. Найбільшим покупцем української риби та продукції з водних ресурсів (в абсолютному вимірі) стала Молдова – 2 тис. тонн на 4,3 млн дол. США. Також серед лідерів: Данія – 1,5 тис. тонн на 7,6 млн дол. США, Німеччина – 1,3 тис. тонн на 8,3 млн дол. США, Туреччина – 1,2 тис. тонн на 4,8 млн дол. США та Південна Корея – 943 тонни на 2,7 млн дол. США. Україною здебільшого експортується риба готова або консервована (сардини, сардинела, кілька або шпроти), свіже, охолоджене або заморожене рибне філе та інше м'ясо риб (лосось, тріска, судак), готові продукти із сурімі (крабові палички).

Таким чином, оптимальним сценарієм на 2020 рік буде збереження обсягів імпорту риби та морепродуктів в межах 400 000 тонн при одночасному збільшенні загальної вартості товарів, які ввозяться, за рахунок розширення асортименту продукції, що імпортується. Обсяги видобутку власних водних біоресурсів зберуться в межах 90–100 тис. тонн. У той же час очікується збільшення обсягів експорту рибної продукції на 10–15 % за рахунок відкриття нових ринків збуту і збільшення поставок по вже існуючим контрактам.

За кордоном у нас купують саме ту рибу, для вилову якої особливих економічних зон не потрібно, достатньо внутрішніх водойм: форель, короп. Отже, ми можемо наростити і виробництво продукції, й експорт у багато разів, якщо реалізуємо такий перспективний напрям аквакультури, як вирощування у спеціальних товарних рибних господарствах.

Список використаних джерел:

1. Огляд рибного ринку України за 2019 рік. URL: <http://uifsa.ua/uk/news/news-of-ukraine/overview-of-the-fish-market-of-ukraine-in-2019>.
2. Вдовенко Н. М., Шарило Ю. Є., Курмаєв П. Ю., Дмитришин Р. А. Забезпечення конкурентних переваг рибного господарства з використанням прогресивної виробничо-технологічної бази. Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. 2018. № 16. С. 99-108.

Дмитришин Р. А.,

дійсний член КПНЗ «Київська Мала академія наук учнівської молоді»

НОВІТНІ СПОСОБИ ФОРМУВАННЯ ЕКОСИСТЕМИ ТА ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПРИ ВІДНОВЛЕННІ ПОПУЛЯЦІЙ РИБ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

У результаті проведених нами досліджень ми прийшли до висновків, що потрібно взяти до уваги практичне застосування специфічної екосистеми у Державній установі «Новокаховський рибоводний завод частикових риб», де створено ідеальні умови для вирощування молоді рослиноїдних риб, які харчуються нижчими водоростями та макрофітами, що дозволяє поліпшити екологічний стан водойм з урахуванням впливу на довкілля. Ми встановили, що вирощену життестійку молодь, годують тільки природними кормами. Цей спосіб демонструє те, що риба добре приживається у навколишньому середовищі. Важливо, що молодь не гине коли її випускають у природні водойми загальнодержавного значення, що відзначається і значним економічним ефектом від такої діяльності. З результатами експериментальної діяльності ми ознайомили учнівську молодь через проведення он-лайн вебінару на тему: «Екологічне значення відтворення риби в природі» та проведення спеціальних тематичних занять, що сприяло формуванню знань в учнів про способи відтворення риби у водних екосистемах.

Економічна діяльність людства сформувала умови, де люди багато ловлять риби і мало відновлюють рибні запаси. Тому після проведення он-лайн вебінару «Наступність поколінь» нами розроблені рекомендації, що сприяють вирішенню екологічних проблем. Потрібно: заборонити вилов риб, чисельність яких у природі різко зменшилася, чи видів занесених до Червоної книги України; поліпшувати кисневий режим і боротись із задухою риби в зимовий та літній період, викошувати очерет на водоймах; розводити та випускати у водойми мальків риб, а для збереження запасів риб потрібно і надалі проводити роботу з її штучного розведення; поглиблено ознайомитись з літературою про життєдіяльність риб.

У результаті проведених факультативних занять ми дійшли висновків, що бажано звернути увагу на організацію активного залучення до позаурочної роботи учнів різних класів, активізацію ініціативи, творчості, самостійності, урізноманітнення інтересів, розвиток інтелектуальних здібностей, підвищення рівня екологічного світогляду, дбайливого і бережливого ставлення до природи, рибних ресурсів країни та посилення почуття відповідальності за екологічний стан довкілля. Щоб наші дослідження були більш ґрунтовними, ми разом з учнівським самоврядуванням «Надія» середньої загальноосвітньої школи № 297, Святошинського району, міста Києва організували тематичні екскурсії на передові господарства. Для глибинного аналізу стану здійснили анкетування учнів, вчителів та провели підготовку і аналіз анкет. В анкеті були такі запитання: 1) Які види риби у природі Вам відомі? а) короп; б) білий амур, товстолобик; в) інші). 2) Чи може бути риба небезпечною для людей? а) так; б) ні). 3. Які екологічні умови необхідні для існування риби? Вчителям було запропоновано ще додаткове запитання: 1. Які види риби Ви купуєте? Результати анкетування наведено на рис. 1 та рис. 2.

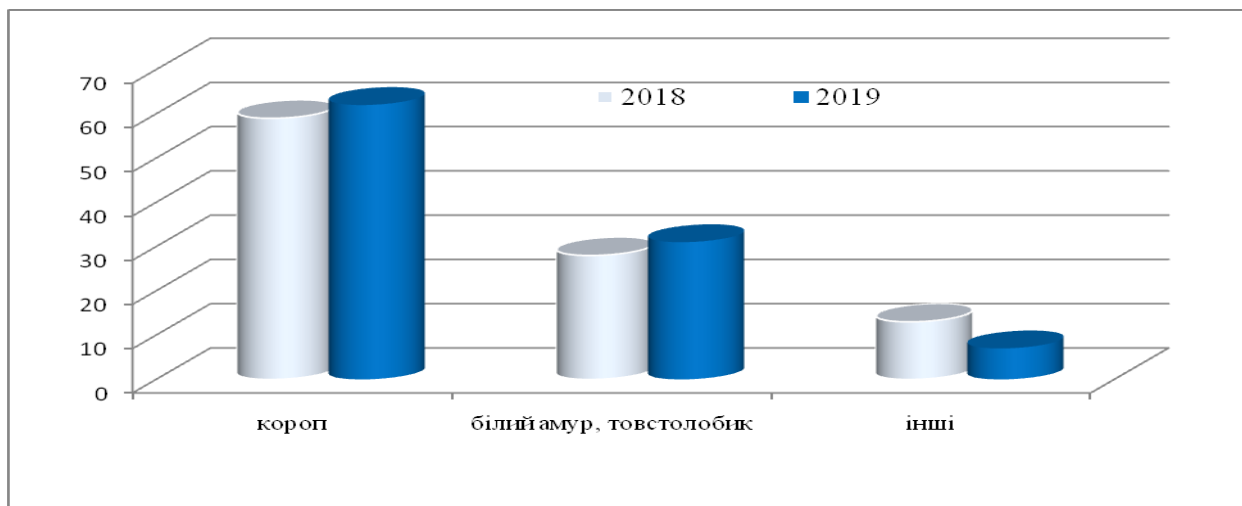


Рис. 1. Які види риби у природі Вам відомі?

Серед найбільш відомих учням риб є короп (62 %), далі йде білий амур, товстолобик (31 %), а потому інші види (7 %) такі як карась, окунь, скумбрія, форель, сьомга, хек, лящ, щука та інші види риби. На питання «Чи може бути риба небезпечною для людей?» 93 % опитаних відповіли: «так».

Нам вдалося на даному етапі дослідження згрупувати навколо себе колектив однодумців. Результатом проведених заходів було обговорення можливостей створення екологічних умов для відтворення риби на засіданні ініціативної групи Ради учнівського самоврядування «Надія» та педагогічній раді середньої загальноосвітньої школи № 297, Святошинського району, міста Києва задля підвищення обізнаності учнів про цінність риби.

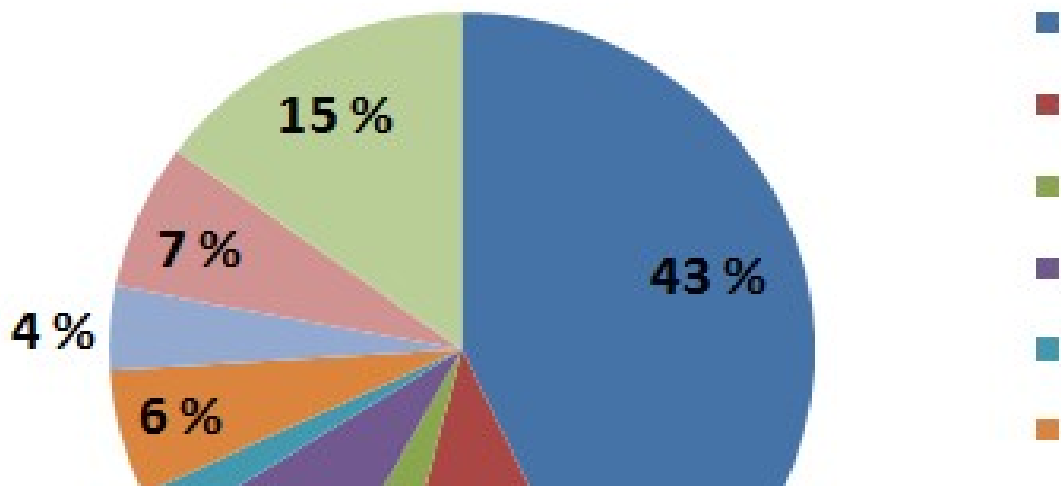


Рис. 2. Які види риби Ви купуєте? (2019 р.)

Проведені нами дослідження показали, що можна в Україні вирощувати молодь риби на базі діючих рибовідтворювальних комплексів для збільшення обсягів вилову товарної риби в природних водоймах, із застосуванням різних технологій відтворення риби, спрямованих на недопущення порушення екологічної рівноваги, формування розуміння правової відповідальності за наслідки впливу на довкілля і, що праця в цих організаційно-економічних напрямках діяльності для екології є дуже необхідна.

Таким чином, забезпечення населення рибою повинно вирішуватися ще на етапі зариблення природних водойм рослиноїдними рибами із застосуванням різних технологій відтворення риби у водних екосистемах для поліпшення екологічного стану водойм і забезпечення промислового повернення риби.

Практичною реалізацією дослідження є те, що нами було об'єднано зусилля, щоб сформувати готовність молоді й розуміння необхідності відродження рибного потенціалу не тільки в соціальному, правовому але й екологічному просторі.

Ломако Е. Ф.

*магістр факультету тваринництва та водних біоресурсів
Національний університет біоресурсів і природокористування України*

МЕХАНІЗМИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ З ОХОРОНИ ВОДНИХ БІОРЕСУРСІВ У КИЇВСЬКОМУ ВОДОСХОВИЩІ

Як висвітлюють дослідження заборона на вилов риби встановлюється на час нересту риби та на час її зимівлі в зимувальних ямах. Нерестова заборона вилову риби вводиться для створення максимально сприятливих умов для її природного відтворення. Під час нересту заборонено здійснювати промислове рибальство, проводити днопоглиблювальні, вибухові та інші види робіт, добувати будівельні матеріали, розчищати русла річок, укріплювати береги, займатися підводним полюванням. Також на цей час обмежується пересування малих плавзасобів. З настанням холодів активність риби знижується, її рухи сповільнюються. Вона збивається в зграї та йде на зимівлю до зимувальних ям. У такому стані риба стає легкою здобиччю. Тому для збереження водних біоресурсів у зимовий період територіальними підрозділами рибоохорони на відповідні водойми та місця вводиться заборона їх вилову. Межі нерестових ділянок та зимувальних ям визначаються органами рибоохорони, у нерестовий заборонений період любительське рибальство може бути дозволено органами рибоохорони на спеціально визначених ділянках водойм однією поплавковою або донною вудкою із одним гачком і спінінгом з берега.

Київське водосховище – одне з шести великих водосховищ у каскаді на річці Дніпро в межах Київської та Чернігівської областей України. Внаслідок замулення і заростання сучасна площа зменшилася до 824 км², довжина – до 96 км. Водосховище має сезонне регулювання стоку, а коливання рівня води – до 1,5 м.

Мінералізація води протягом року коливається в межах 196 – 374 мг/дм³. У водосховище впадають річки: з правого берега: Тетерів, Ірпінь, Прип'ять.

Створення водосховища покращило умови судноплавства, а також

використовується як регулятор стоку, для гідроенергетики, судноплавства, рибного господарства, рекреації.

Основні обов'язки рибоохорони з дотримання охорони водних біоресурсів у Київському водосховищі: здійснює контроль за дотриманням використання лімітів та прогнозів допустимого вилову водних біоресурсів; забезпечує контроль за скріпленням аркушів та проставлянням підпису керівника і печатки користувача водних біоресурсів та органу рибоохорони на журналах обліку вилучених та прийнятих водних біоресурсів; готує та вносить в установленому порядку пропозиції щодо вдосконалення законодавства з питань, що належать до компетенції Київського рибоохоронного патруля; складає і надає за належністю інформацію та звітність за результатами; здійснює контроль за проведенням користувачами меліоративних, науково-промислових ловів, відтворення, рятування молоді водних біоресурсів; бере участь у здійсненні державного контролю у галузі охорони, використання та відтворення водних біоресурсів в районі діяльності Київського рибоохоронного патруля; здійснює розгляд документів на видачу, переоформлення та анулювання дозволів на спеціальне використання водних біоресурсів у рибогосподарських водних об'єктах у межах району; здійснює перевірку документів на право використання водних біоресурсів, знярядь добування, контролювати їх кількість, перевіряти відповідність до вимог законодавства у галузі охорони, використання і відтворення водних біоресурсів;

Також Київський рибоохоронний патруль приймає участь у розроблені та виконанні державних та регіональних цільових програм, що стосуються розвитку рибного господарства та рибної промисловості, охорони, використання і відтворення водних біоресурсів та регулювання рибальства та бере участь у роботі комісії із вжиття заходів щодо попередження виникнення та ліквідації ситуацій, які спричиняють або можуть спричинити погіршення умов існування або масову загибель водних біоресурсів в умовах трансформаційних процесів.

*Масюк О. В.,
студентка
Михальчишина Л. Г.,
к.е.н., доцент*

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ЗАБЕЗПЕЧЕНІСТЬ ВОДНИМИ РЕСУРСАМИ ЯК ОДИН З НАЙГОЛОВНІШИХ ЧИННИКІВ ІСНУВАННЯ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Україна за величиною внутрішніх запасів прісної води в розрахунку на одну особу перебуває на 111 місці у світі зі 152 країн і територій (згідно зі статистичними даними Світового банку). Країна вважається незабезпеченою водою, якщо має водні ресурси менше 1,5 тис. м³/рік на 1 людину.

Україна належить до найменш водозабезпечених держав Європи, оскільки запаси місцевих ресурсів річкового стоку на одну людину становлять близько 1,7 тис. м³ на рік [1].

До основних водних проблем України відносяться [2]:

- природний дефіцит водних ресурсів, а також їх нерівномірний розподіл по території та в часі;
- виснаження водних ресурсів внаслідок великого обсягу водозабору для господарських потреб;
- значний обсяг забруднювальних речовин, що надходять у річки внаслідок скидів і площинного змиву;
- надмірне регулювання річкового стоку, що спричиняє додаткові втрати води на випаровування, уповільнення водообміну і, як наслідок, погіршення якості води і деградації русел.
- роздробленість і неефективність системи управління водними ресурсами;
- відсутність єдиної інформаційної бази одержання, обробки та збереження інформації;
- невідповідність сучасної методологічної бази вимогам законодавства;

- суперечливість вимог до водокористування;
- неефективність екологічного нормування водокористування;
- питання, пов'язані з математичним моделюванням водних систем і процесів, що відбуваються в них;
- управління водними ресурсами у відповідності з сучасним адміністративно-територіальним поділом країни;
- питання, пов'язані з водоохоронними зонами при водних об'єктах та їх реєстрації в кадастрі нерухомості.

Основними принципами здійснення управління і контролю у водокористуванні як основи сталого розвитку повинні бути:

- екосистемність, за яким водними ресурсами управляють в інтегрований спосіб з додержанням вимог екологічної безпеки;
- справедливість, згідно якого потреба у воді нинішнього покоління не загрожує потребі прийдешніх;
- доступність води, за яким члени суспільства мають рівні права та обов'язки по відношенню до споживання води та її охорони, оформлені юридично;
- обережність, за яким дії, спрямовані на запобігання, регулювання або зменшення захворювань, пов'язаних із водою, не можуть відкладатися на пізніший час;
- цінність води, трансформована у систему економічних важелів щодо раціонального її використання та охорони від кількісного та якісного виснаження.

Список використаних джерел:

1. Петрушка К. І. Удосконалення адсорбційноіонообмінних процесів очищення стічних та шахтних вод: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук: Івано-Франківськ, 2017. 21 с.
2. Зацерковний В. І., Плічко Л. В. Аналіз системи управління водогосподарським комплексом України та пошук шляхів щодо її вдосконалення. Наукоємні технології. 2017. № 4 (36). С. 358–367.

СТАН ОХОРОНЮВАНОЇ АКВАТОРІЇ КИЇВЩИНИ ТА ЗБИТКИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО ХАРАКТЕРУ, ЗАВДАНІ РИБНОМУ ГОСПОДАРСТВУ УКРАЇНИ ПІД ЧАС КАРАНТИНУ

Як показали проведені дослідження, досить складно переоцінити всю важливість та значущість нересту в індивідуальному розвитку риб, адже саме в цей період з'являється нове потомство, що забезпечує активне та правильне функціонування окремого біоценозу та екосистеми в цілому. Від того наскільки успішно та вдало пройде нерест залежить якість та стан майбутніх водних біоресурсів. З метою забезпечення охорони та збереження у належному стані середовища існування, шляхів міграції та місць природного відтворення у рибогосподарських водних об'єктах у межах діяльності Київського рибоохоронного патруля встановлюється весняно-літня заборона на вилов водних біоресурсів у нерестовищах.

Таким чином, терміни заборони здійснення любительського і спортивного рибальства: у всіх водосховищах і озерах з затоками, протоками – з 22 березня по 30 травня; у всіх річках та їх кореневих водах – з 22 березня по 10 травня.

Також відповідно до наказу Київського рибоохоронного патруля від 05.12.2019 № НОД-486/6 «Про встановлення заборони на лов річкових раків» заборонено добувати раки по 30.06.2020 року. У цей період забороняється пересування плавзасобів, промислове рибальство, здійснення підводного полювання, проведення днопоглиблювальних, вибухових та інших видів робіт, добування будівельних матеріалів у місцях масового нересту водних біоресурсів. Дозволяється любительське та спортивне рибальство до 3 кг риби на одну особу, однією поплавковою або донною вудкою з одним гачком і спінінгом з берега у дозволених місцях та на інших водоймах в адміністративних межах населених пунктів.

Як висвітлюють проведені дослідження, соціальна свідомість або якщо точніше не свідомість, стає причиною масових правопорушень. Не всі люди ознайомлені з даними термінами та правилами й нормами любительського і спортивного рибальства, внаслідок чого кількість правопорушень є стабільною негативною кожен місяць. Карантинні заходи впроваджені в Україні у зв'язку з розповсюдженням коронавірусної хвороби (COVID-19), не внесли позитивних змін у негативну статистику скоєння правопорушень. З початком карантинних заходів прогресія правопорушень почала прямувати вгору порівняно з аналогічним проміжком часу в умовах без карантину. Станом на період з 14–28 квітня 2020 року під час весняно–літньої заборони Київським рибоохоронним патрулем зафіксовано 157 правопорушень. Так, складено 39 протоколів за грубе порушення правил рибальства, 76 – за порушення правил рибальства та два – за зберігання заборонених знарядь лову. Оформлено 38 актів виявлення та вилучення безхазяйного майна, згідно з якими вилучено 95 од. заборонених знарядь лову. У порушників вилучено 229 кг водних біоресурсів та 58 од. заборонених знарядь лову та затримано 12 човнів, а збитки завдані рибним запасам України, склали 51 219 грн.

Таким чином, згідно з Конституції України – земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності Українського народу. Але нажаль деякі громадяни розцінюють природні ресурси, як доступні та необмежені але це не так. Дуже важливо, щоб був баланс, і це стосується не лише біоресурсів та рибоохорони, а усього життя в цілому. Порушення такого балансу протиправними та негативними діями, призводить до негативних наслідків, які часто можуть бути незворотними. Саме тому дуже важливо розуміти, що природні ресурси є не лише власністю народу але і надбанням всієї планети і обов'язок кожного з нас ставитись до них з повагою та належним чином, не залежно від пори року та інших факторів в умовах трансформаційних процесів.

ВПЛИВ МОРФОМЕТРИЧНИХ ХАРАКТЕРИСТИК ЛІНА В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОГО ДЕФІЦИТУ ПРОДОВОЛЬСТВА

В основі економічного інтересу ліна лежать не тільки високі харчові якості м'яса і лікувальні властивості шкіри і слизу ліна, але і меліоративний ефект, який проявляється в зниженні рівня забруднення водойм з боку накопичується на дні органіки. У сукупності це відбивається на ціні реалізації ліна. В європейських країнах вона в 2–3 рази вище, ніж на коропа. Традиційно висока оцінка у ліна і на споживчому ринку України. Вже це говорить про економічну привабливість даного об'єкта аквакультури.

Вивчення внутрішньої структури популяції окремих видів риб на основі вивчення морфологічних і біологічних властивостей важливо для раціонального використання їх запасів і охорони генофонду в умовах глобального дефіциту продовольства. Вивчення морфологічної характеристики ліна Київського водосховища має теоретичне і практичне значення. Незважаючи на порівняно високу чисельність і велике рибогосподарське значення ліна в цьому, наукові дослідження по морфометрії цього виду не проводилися. Лин користується в багатьох країнах Європи популярністю як об'єкт пасовищного нагулу і вирощування в ставкових господарствах.

Дослідження проводили аналіз і статистичну обробку результатів за допомогою стандартного пакета програм MS Excel. Статистичну достовірність співвідношення різних типів клітин крові оцінювали по t-критерієм Стьюдента.

Таким чином, середня вага популяції ліна Київського водосховища становив $517,8 \pm 12,0$ г, в тому числі маса внутрішніх органів становила 66,4 м. Для аналізу екстер'єру риб використовували пластичні показники. За ним можна судити про умови існування і вплив комплексу факторів навколишнього середовища на промислове стадо риб. По довжині тіла ліна і довжині тулуба

достовірної різниці встановлено не було, але спостерігалася тенденція до деякого (на 2,98 %) подовження тулуба риб піддослідної популяції. Встановлено достовірну різницю по висоті тіла риб. Так, лин Київського водосховища переважав за найбільшою і найменшою висоті тіла, на 2,46 % і 1,48 % відповідно ($p \leq 0,001$), у порівнянні з популяцією о. Освейське (табл. 1).

Таблиця 1

Характеристика морфометричних показників лина

Показники	Водойма		
	о. Освейское	Київське водосховище	
	% від довжини тіла	М±m	% від довжини тіла
Довжина тіла	–	33,4±0,2	–
Довжина тулуба	32,65±6,48	11,9±0,2	35,63±7,25
Довжина голови	23,49±0,20	7,7±0,3	23,05±0,56
Найбільша висота тіла	33,89±0,28	10,5±0,3	31,43±0,19*
Найменша висота тіла	14,09±0,13	5,2±0,4	15,57±0,21*
Антедорсальное відстань	52,01±0,38	18,9±0,2	56,58±0,41*
Постдорсальное відстань	35,05±0,27	13,2±1,0	39,52±0,36*
Антевентральное відстань	25,99±0,23	9,0±1,8	26,95±0,26
Довжина хвостового стебла	21,07±0,22	8,7±0,1	26,05±0,48*
Довжина спинного плавника	14,64±0,13	4,3±0,1	12,8±0,15*
Висота спинного плавця	17,51±0,22	5,3±0,3	15,87±0,24*
Довжина анального плавника	10,44 ±0,13	2,9±0,1	8,68±0,11*
Висота анального плавця	15,57±0,18	4,4±0,03	13,17±0,16*
Висота грудного плавника	19,27±0,20	5,1±0,1	15,27±0,14*
% від довжини голови			
Діаметр очі (горизонт)	16,52±0,19	0,8±0,08	10,3±0,13*
Заочноямкові відстань	50,65±0,26	3,8±0,2	49,35±0,32
Висота голови у потилиці	82,54±0,55	6,6±0,2	85,71±0,84

Для аналізу використовували такий набір показників, за якими є матеріал для порівняння. Зменшення величини плавників разом зі збільшенням висоти тіла лина може також свідчити про наявність в піддослідному водоймі більшої кількості хижаків. Таким чином, на основі проведених досліджень можна зробити висновок, що фактори зовнішнього середовища, що склалися в Київському водосховищі, значно вплинули на екстер'єр особин лина. Лин має велику висоту тіла, яка супроводжується зменшенням розмірів всіх плавців, а також діаметра очей. Ці зміни можуть свідчити про наявність хижаків.

Список використаних джерел:

1. Романенко В. Д. Методи гідроекологічних досліджень поверхнево вод. К.: Логос, 2006. 406 с.
2. Радкевич Д. В. Коротка морфологічна і промислова характеристика лина о. Освейское. Вісник Вітебського державного університету. № 3 (5). 1997. С. 79–82.

Михайлюк В. В.,

студент

Сокур Л. В.,

к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИБНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

У даний час туризм відіграє центральну роль в економіці Європи. Понад 1,8 млн підприємств в основному малого та середнього бізнесу, в яких зайнято 5,2% усього працездатного населення, являють собою значний механізм росту. Загальний внесок європейського туристського сектору разом із супутніми галузями складає близько 10% валового національного продукту Європейського Союзу. Що стосується України, то на сьогодні, посідаючи одне з провідних місць у Європі, Україна за рівнем забезпеченості цінними природними та культурними ресурсами залишається аутсайдером цих світових процесів. Так, за даними експертів туризм в Україні формує всього 1,5 % сукупного ВВП.

Враховуючи надзвичайно високий рівень наявності природних та соціально-економічних ресурсів України, є можливість і перспективи розвитку гастрономічного туризму як складника туристичної діяльності. До основних видів його спеціалізації відносять: винний, рибний, сирний, кавовий, медовий, фруктовো-ягідний, цигарковий, чайний, шоколадний, агро, змішаний.

Рибний туризм є відносно молодим видом туристського бізнесу, що динамічно розвивається та ґрунтується на охопленні значної кількості любителів рибного лову. При цьому слід зважати на таке:

- рибна ловля для певної категорії риболовів-любителів є хобі, захопленням, заради якого вони готові до придбання дорогого риболовецького спорядження, човнів, катерів, тобто рибалка стає заняттям не тільки популярним, але й престижним (це дозволяє сподіватися на те, що новий турпродукт може бути запропонований за висококонкурентними цінами, які зможуть забезпечити високий дохід);

- найпривабливіші для рибного лову види риб (кефаль, камбала, сарган, барабуля, ставрида, бичок) ловляться, в основному, у літній період, тоді як промислові породи (хамса, тюлька, оселедець, пеленгас) добуваються в осінньо-зимовий період;

- сезонний спад у промисловій діяльності риболовних підприємств може знівелювати за рахунок прийому і обслуговування як українських, так і іноземних риболовів-любителів у літній період.

Дослідження можливостей розвитку річкового, озерного і морського риболовецького туризму показує, що найбільший потенціал має морський, оскільки він забезпечується різноманітністю об'єктів лову, багаторічними традиціями рибної ловлі, можливістю поєднання хобі - рибного лову з відпочинком на морі. Враховуючи, що в туристичному бізнесі одним із основних чинників успіху є широта та різноманітність послуг, що надаються, можливі варіанти розвитку послуг риболовецького туризму на основі освоєння дайвінгу в поєднанні з підводним полюванням [1].

На думку фахівців, необхідно скористатися досвідом та формами підтримки туристичної діяльності, які існують у ЄС, не копіюючи їх, а лише трансформуючи під умови державного управління місцевого самоврядування в Україні. В якості перспективних напрямків можна запропонувати розвиток в Україні таких туристичних проектів, як екотуризм, PESCA-туризм (залучення професійних рибалок, які приймають певну кількість туристів на їхніх човнах з метою туристично-рекреаційної діяльності) [2], ознайомлення з місцевою гастрономією (риба та морепродукти, ресторани), проживання, туристичних екскурсій, дайвінгу на відповідних територіях громад місцевого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Мельниченко О.А., Шведун В.О. Особливості розвитку індустрії туризму в Україні. URL: http://tourlib.net/books_ukr/melnychenko1-2.htm.

2. Pesca-tourism // Офіц. сайт Європ. комісії. – URL: https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/cms/farnet/sites/default/files/documents/WG4_Pescatourism_INTRO_FSU_MB.pdf

Новицька І. А.

*магістр факультету тваринництва та водних біоресурсів
Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ*

МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ІХТІОФАУНИ ВОДНИХ АКВАТОРІЙ ПРИРОДНОГО ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ КРЕМЕНЧУЦЬКОГО ВОДОСХОВИЩА ТА ЇЇ ОХОРОНИ В УМОВАХ ПРОДОВОЛЬЧИХ ВИКЛИКІВ

Не потрібно пояснювати, що значення води для людини величезне, оскільки без неї просто не існувало ніякого життя. Проте, водні ресурси на земній поверхні розміщені вкрай нерівномірно і не завжди придатні для використання. Саме тому люди змушені створювати штучні водойми. Важливе місце для забезпечення господарських потреб серед штучних водойм України посідають водосховища.

Кременчуцьке водосховище знаходиться в Черкаській, Полтавській та Кіровоградській областях. Водосховище було створено греблею Кременчуцької ГЕС, що є третьою сходинкою у Дніпровському каскаді. Спорудження Кременчуцького гідровузла було розпочато у середині 50-х років минулого сторіччя. Порівняно з Київським та Канівським гідровузлами Кременчуцький має значні відмінності. Створення водосховища покращило умови судноплавства. Вода його використовується для водопостачання, зрошення, рекреації. Кременчуцьке водосховище має високу рибопродуктивність.

У 2005–2007 рр. зафіксовано 30 видів риб, які належать до дев'яти родин, у тому числі: до коропових – 18, бичкових – 4, окуневих – 2, в'юнових, оселедцевих, колючкових, щукових, сомових – по одному. За видовим складом молодь риб Кременчуцького водосховища об'єднана у вісім фауністичних комплексів, з яких п'ять мають промислове значення. Динаміка чисельності молоді риб характеризується двома піками: перший спостерігався одразу після заповнення водосховища, другий із початку 80-х років минулого століття й продовжується дотепер. Коливанням чисельності всіх інших груп

властивий один пік зростання чисельності. З 90-х років з'явився представник виношуючої групи – іглиця чорноморська. При класифікації цьоголіток риб за промисловим значенням найчисленнішою групою після заповнення водосховища і до нинішнього часу є представники промислових видів риб (лящ, щука, сом, плітка, судак, сазан, синець, чехонь, плоскирка). За даними Інституту рибного господарства УААН відносна чисельність молоді середньої цінності (в'язь, білизна, головень, підуст, ялець, рибець, краснопірка, окунь, линь, карась) була найвищою у перші роки після заповнення водосховища. Багаторічна динаміка цьоголіток риб за типом переважного живлення в дорослому стані впродовж усіх років дослідження характеризується домінуванням молоді бентофагів (50–80 % кількісного складу молоді риб). Таким чином, за харчовою цінністю молодь риб здебільшого належить до категорії високо- та середьоцінні, що є сприятливим для підтримання високої рибопродуктивності Кременчуцького водосховища. Мілководдя тут становлять усього 5,8 % і розташовані вони, головним чином, на лівому березі. Правий берег в основному піщаний і сприятливих місць для нересту дуже мало. Серед непромислових видів у верхів'ї й пониззі водосховища переважала верховодка (від 77 до 92 %), а в середній частині – гірчак (53 %).

Отже, наявність водосховища справляє позитивний вплив на господарську діяльність людини, а саме знижує ризик повеней, затоплення житлових будинків, сільськогосподарських угідь, промислових підприємств; поліпшуються умови для ходу річкового транспорту, створюються рибницькі господарства; збільшується простір рекреаційних зон.

Список використаних джерел:

1. Котовська Г. О. Залежність відносної врожайності молоді риб Кременчуцького водосховища від температури води та рівневого режиму/ Матеріали III Міжнар. конф. молодих вчен. «Розмаїття живого. Екологія. Адаптація. Еволюція» (15–18 травня 2007 року, м. Одеса). 2007. С. 120–121.

2. Водний фонд України: Штучні водойми – водосховища і ставки: Довідник. К.: Інтерпрес ЛТД, 2014. 164 с.

Олійник Д. В.

*магістр факультету тваринництва та водних біоресурсів
Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ТА ЕКОЛОГО–ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОХОРОНИ ТА ФОРМУВАННЯ БІОЛОГІЧНИХ РЕСУРСІВ РІЧКИ ДНІПРА

Дніпро – головна водна артерія України, значення якої у становленні та розвитку української нації, суспільного виробництва і для природного середовища країни не можна переоцінити; надмірне антропогенне навантаження, посилене наслідками Чорнобильської катастрофи, порушило природну рівновагу, різко знизило якість водного потенціалу та спричинило кризовий екологічний стан багатьох територій у басейні Дніпра; розв’язання комплексної проблеми екологічного оздоровлення басейну Дніпра необхідно здійснювати на якісно новому рівні відповідно до радикальних змін характеру природокористування та стратегії розвитку економіки країни.

Нині проблема екологічного стану водних об’єктів є актуальною для всіх водних басейнів України. Водосховища на Дніпрі стали акумуляторами забруднюючих речовин. У катастрофічному стані знаходяться річки Нижнього Дніпра, де щорічно має місце ускладнення санітарно-епідеміологічної ситуації, знижується вилов риби, бідніє біологічне різноманіття.

Значної шкоди екосистемі Дніпра поряд із щорічним забрудненням басейну органічними речовинами (40 тис. тонн), нафтопродуктами (745 тонн), хлоридами, сульфатами (по 400 тис. тонн), солями важких металів (65–70 тонн) завдає забруднення біогенними речовинами внаслідок використання відсталих технологій сільськогосподарського виробництва, низької ефективності комунальних очисних споруд. Екологічне оздоровлення басейну Дніпра є одним з найважливіших пріоритетів державної політики у галузі охорони та відтворення водних ресурсів.

Питання екологічних проблем басейну Дніпра відображено в природоохоронному законодавстві України, а саме в загальнодержавній цільовій програмі розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро на період до 2021 року. Питання екологічної ситуації басейну Дніпра виносилося на порядок денний засідання профільного комітету і слухань Верховної Ради України. Детальний аналіз екологічного стану басейну Дніпра наданий у багатьох звітних, аналітичних та наукових виданнях і характеризується як критичний. Однак через недосконалість державної системи моніторингу докілья інформація щодо екологічної ситуації та тенденції її розвитку далека від вичерпної. Останнім часом моніторинг гідробіологічних параметрів р. Дніпро практично не ведеться. Загалом рівень інформування органів державного управління та громадськості щодо стану водних ресурсів в Україні не відповідає вимогам міжнародних договорів і сучасного виробництва.

Можна зробити висновок, що забезпечення потреб людства якісними водними ресурсами сьогодні є досить проблемним із перспективою погіршення через глобальні зміни клімату. В Україні діють численні нормативно-правові акти, програми, що регулюють водокористування, проте тенденції до погіршення стану водних ресурсів держави свідчать про недостатню ефективність державної політики у сфері охорони водних ресурсів та їх раціонального використання. Сучасний екологічний стан басейну Дніпра, зокрема його водних ресурсів, є класичним прикладом нестійкого регіонального розвитку з формуванням викликів та загроз національній безпеці України, перш за все, в екологічній сфері.

Список використаних джерел:

1. Про Національну програму екологічного оздоровлення басейну Дніпра та поліпшення якості питної води: Постанова Верховної Ради України від 27.02.1997 року. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/123/97-вр>

2. Вдовенко Н. М. Методичне забезпечення розвитку галузей аграрного сектору економіки. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка. 2014. № 3 (44). С. 43–48.

Оліферчук Ю. О.,

студент

Наконечна К. В.,

к.е.н., доцент

Національного університету біоресурсів і природокористування України

ПЕРСПЕКТИВИ МОРСЬКОГО РИБАЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Морське рибальство, незважаючи на тривалу кризу океанічного промислу під прапором України, а також важкі для країни останні кілька років, лишається важливим для України джерелом надходження цінної біологічної сировини та, відповідно, складовою продовольчої безпеки. Останні 10 років обсяги вилову майже не зростають, морські ресурси вже на межі, і, якщо перейти цю межу, можна завдати непоправної шкоди окремим видам. Тим більше, що далеко не всі країни відповідально підходять до проблеми збереження водних біоресурсів. Для рибальства наразі лишаються доступними Азовське море та північно-західна частина Чорного моря. Також Україна зберігає членство та можливість для здійсненні експедиційного промислу в зоні відповідальності Комісії за збереження морських живих ресурсів Антарктики (CCAMLR) та Організації з рибальства у Північно-Західній Атлантиці (NAFO). Вилов риби в Азовському морі забезпечує більш ніж половину всього рибного промислу.

Загальний ресурс водних біоресурсів, доступних для українського рибальства в Азово-Чорноморському басейні складає більше 120 тисяч тонн на рік, з яких біля 80 % – це ресурси Азовського моря (переважно, бички та масові пелагічні види риб – тюлька та хамса). Останніми роками солоність Азовського моря зросла понад 14 промілле, що сприяло відновленню промислових запасів генеративно-морських видів риб – піленгаса та азовського калкана. Очікується, що ці види увійдуть до переліку основних промислових видів на найближчі роки. В Азовському морі у України залишилось понад 40 одиниць середньотоннажних суден. Азовський риболовецький флот України досить зношений, і при тривалому простої, може виявитися, не підлягає відновленню.

У промислі здебільшого задіяні судна, випущені в 60–70 рр. минулого століття, найновіші – 2000–2002 років випуску. Прийшов час оновлювати флот,

але немає загального розуміння, як це буде відбуватися і чи варто взагалі це робити – чи збережеться промисел в подальшому. Україна може втратити свій риболовецький флот назавжди. Відновлювати його на Азовському морі неможливо – там немає жодної судноверфі. Зупинка або скорочення рибного промислу в Азовському морі загрожують втратою не тільки флоту, а й кваліфікованих фахівців галузі. Зменшення зони вилову може призвести до скорочення числа робочих місць у риболовецьких компаніях, і відповідно – до ще більшого економічного занепаду Приазовського регіону. Основними промисловими об'єктами для України у Чорному морі є шпрот, а також деякі безхребетні (рапана та креветки). Реальний середньорічний вилов Україною водних біоресурсів склав в останні роки: в Азовському морі – біля 30 тис. тонн, та у Чорному морі – близько 7 тис. тонн. Більше 22 тисяч тонн водних біоресурсів (головним чином, антарктичного криля) Україна отримала у 2018 р. в зоні CCAMLR, де, крім криля, також добуваються дуже цінні види роду іклячів (біля 470 тонн вилову у 2018 р.). При цьому, використання запасу антарктичного криля здійснюється, фактично, на рівні менше 0,5 % від оціненого запасу цього виду, а ліміт вилучення іклячів утримується на рівні менше 4 % від оціненого запасу. Слід відмітити, що зберігається величезний потенціал для розвитку рибальства у морській зоні Антарктики.

Таким чином, українське рибальство сьогодні не представлене у зоні NAFO, хоча за Україною зберігається індивідуальна квота морського окуня (150 тонн), а також існує можливість добування певних видів риб та безхребетних за «олімпійською» системою. Напевне, це може бути викликом та ще одним напрямом для відновлення експедиційного океанічного промислу України на найближчі роки.

Список використаних джерел:

1. Вдовенко Н. М., Шарило Ю. Є. Ризики й невизначеності у рибному господарстві та дії України у боротьбі з ННН-рибальством. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2018. Вип. 20. Ч. 1. С. 83–87.

Онопрієнко В. В.

студент

Михальчишина Л. Г.

к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ

Україна

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ РИБИ

Сталий розвиток рибної галузі у вирішальній мірі залежить від рівня формування і використання складових частин організаційно-економічного механізму господарювання, сутність якого слід розглядати як систему управління і регулювання господарськими та державними інститутами відносин в організації виробництва, транспортування, зберігання і реалізації продукції; модернізації; матеріально-технічному та інформаційному забезпеченні, конкретизованих в нормах, правилах, методах впливу на колективи працівників для забезпечення розширеного відтворення, вирішення соціальних завдань [1, С. 4]. Економічний механізм розглядається як основа соціально-економічних відносин з використанням цін на продукцію і умов оптимізації податкової, митної та фінансово-кредитної систем державного регулювання економіки, розвитку госпрозрахункових відносин.

Всі напрями, що сприяють збільшенню видобутку біологічних ресурсів, виробництву продукції та розширенню асортименту, об'єднує спільна мета функціонування – участь у забезпеченні продовольчої безпеки країни (в забезпеченні населення продуктами харчування високої якості, в широкому асортименті і за доступними цінами). Важливим для успішного розвитку рибної галузі є вдосконалення організаційного механізму управління, який слід розглядати в єдності з економічним механізмом. Необхідна переорієнтація функцій управління на основі використання наступних основних принципів: вдосконалення організаційних структур з оптимізацією чисельності апарату;

диференціації функцій управління; активізації маркетингової служби; підвищення ролі колективів в прийнятих рішеннях; навчання кадрів; розвитку системи самоврядування в первинних трудових колективах.

Подальший розвиток ринку риби та рибної продукції повинен базуватися на створенні дієвого організаційно-економічного механізму його функціонування. Одночасний розвиток усіх елементів механізму спричинять синергічний ефект розвитку ринку рибної продукції, що, в кінцевому результаті, підвищить економічну ефективність діяльності рибогосподарських підприємств, їх конкурентоспроможність як на вітчизняному, так і на зовнішньому ринках, а кінцевим споживачам надасть широкий асортимент рибної продукції та її переробки високої якості за доступною ціною.

При цьому однією з основних проблем державного регулювання ринку рибної продукції, а також усього продовольчого ринку, є стимулювання внутрішнього попиту та підвищення купівельної спроможності населення, оскільки саме самодостатня й забезпечена матеріально людина здатна створювати попит на ринку [2, С. 138].

Для модернізації економіки, переходу до інноваційної моделі розвитку, необхідно організувати економічний простір в форматі рибного кластера.

Список використаних джерел:

1. Маркова Є. Ю. Удосконалення організаційно-економічного механізму господарювання підприємств рибної промисловості. Агросвіт. 2016. № 18. С. 3–8.
2. Загороднюк О. В. Перспективи розвитку вітчизняного ринку риби. Вісник Полтавської державної аграрної академії. 2011. № 1. С. 135–138.
3. Vdovenko N. M., Korobova N. M. Methods of state regulation of agricultural sector in terms of the orientation of the economy to safety and quality standards. Wspolraca Europejska. 2015. № 3 (3). Vol. 3. С. 68–80.
4. Вдовенко Н. М., Павленко М. М. Концептуальні засади конкурентоспроможної діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання. Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2018. Вип. 1 (13). С. 83–87.

Полковников Д. А.

*магістр факультету тваринництва та водних біоресурсів
Національний університет біоресурсів і природокористування України*

**МЕХАНІЗМ РОЗРАХУНКУ ЕКОНОМІЧНИХ ІНДИКАТОРІВ
ФУНКЦІОНУВАННЯ РИБОРОЗПЛІДНИКА ПРИ СЕЗОННОМУ
ЗАРИБЛЕННІ ПРИРОДНОЇ ВОДОЙМИ МАЛЬКАМИ СТЕРЛЯДІ**

Новітні тенденції розвитку рибного господарства на внутрішніх водоймах з кожним роком набуває все більшого значення. Нині основним завданням розвитку рибного господарства на внутрішніх водоймах є перехід від старих, екстенсивних методів його ведення до інтенсивних форм, які передбачають широкий розвиток аквакультури, збагачення кормової бази, проведення робіт з відновлення іхтіофауни і підвищенню рибопродуктивності водойм. При цьому увагу приділяють значному поліпшенню якісного складу іхтіофауни, збільшенню чисельності в першу чергу найбільш цінних видів риб. Одним з основних шляхів розвитку осетрівництва в даний час, поряд з відновленням і збільшенням чисельності окремих популяцій, є проведення робіт з товарного вирощування осетрових. Одним із перспективних видів осетрових у розвитку вітчизняного осетрівництва є стерлядь. Нині важливо є відновити чисельність цінних промислових популяцій та їх подальше раціональне використання, а також з метою збереження біологічного різноманіття, підтримка або реакліматизація незліченних зниклих популяцій стерляді. Для виконання цього завдання необхідно розгорнути широку мережу рибоводних підприємств, на яких, раціонально використовуючи нові досягнення і розробки рибогосподарської науки, проводити масштабну та ефективну роботу по штучному відтворенню стерляді. Особливо необхідно відзначити важливе значення стерляді в аквакультурі.

Розрахунок сезонних економічних витрат риборозплідника для відтворення і подальшого випуску у природні водойми особин мальків промислово цінного виду осетрових риб – стерляді, потужністю 500 тис. шт. Для розрахунку використаємо ринкові ціни на препарати, добрива та матеріали.

Також розрахуємо заробітну платню робітників даного господарства; паливно-енергетичні витрати, амортизацію, прибуток та рентабельність. Вартість 500 тис. шт мальків стерляді ($C_{мз}$) = $N_{м} * C_{м} = 500000 \text{ тис} * 7 \text{ грн} = 3,5 \text{ млн грн}$. Вартість органічного добрива ($B_{орг. д.}$) = $N_{орг. д.} * C_{орг. д.} = 12,5 \text{ т} * 500 \text{ грн/т} = 6250 \text{ грн}$. Вартість суперфосфату ($B_{суперфосфату}$) = $N_{суперфосфату} * C_{суперфосфат} = 312,5 * 480 \text{ грн/кг} = 150000 \text{ грн}$. Вартість вапна ($B_{вап}$) = $N_{в} * C_{вап} = 3,12539 \text{ т} * 5000 \text{ грн/т} = 15626,95 \text{ грн}$. Вартість аміачної селітри ($B_{амселіти}$) = $N_{амселітри} * C_{амселітри} = 468,75 \text{ кг} * 680 \text{ грн/кг} = 318750 \text{ грн}$. Вартість Гіпофізу ($B_{гіп}$) = $ПпГ_{гіп. ♂♀} * C_{гіп} = 1,425 \text{ г} * 6000 \text{ грн/г} = 8550 \text{ грн}$. Вартість Фіолетового «К» ($B_{фк}$) = $N_{фк} * C_{фк} = 42,24 \text{ г} * 1,8 \text{ грн/г} = 76 \text{ грн}$. Вартість Таніну ($B_{танін}$) = $N_{танін} * C_{танін} = 65,41 \text{ г} * 7,55 \text{ грн/г} = 494 \text{ грн}$. Загальна вартість добрив та препаратів складає 499746,4 грн.

Сума ФЗП ($\Sigma_{ФЗП}$) = 792 тис.грн., а нарахування відповідно становить – 328,68 тис грн. Фонд заробітної плати усього – 1120680 грн. Витрати на спецодяг: $5 * 3000 = 15000 \text{ грн}$. Вартість ставків: $6,250078 \text{ га} * 1700 \text{ грн/га} = 10626 \text{ грн}$., амортизація в такому випадку: $10626 * 0,1 = 1062,6 \text{ грн}$. Вартість 1 апарату Вейса 6000 грн. Сума 44 апаратів: $44 * 6000 = 264000 \text{ грн}$. Амортизація: $264000 * 0,1 = 26400$. Вартість усіх басейнів для підрощення личинки: $559 * 15000 = 8385000 \text{ грн}$. Амортизація басейнів для підрощення личинки: $8385000 * 0,1 = 838500 \text{ грн}$. Вартість басейнів для утримання плідників: $9 * 20000 = 180000 \text{ грн}$. Амортизація басейнів для утримання плідників: $180000 * 0,1 = 18000$. Витрати на амортизацію: 883962,3 грн та на воду = 1238 м³/год. На господарстві використовуємо насос моделі 1Д1250-63. Ціна насосу становить 276700 грн. Амортизаційні витрати на насос ($276700 * 0,1$) 27670 грн. Витрати електроенергії насосу ($2,5 \text{ кВт/год} * 24 \text{ год} * 30 \text{ днів}$) 1800 кВт/міс. На освітлення інкубцеху з урахуванням біофільтру, витрати становитимуть 500 кВт/міс. Загальні витрати електроенергії: $(1800 \text{ кВт/міс} + 500 \text{ кВт/міс}) * 1,68 \text{ грн} = 2300 \text{ кВт/міс} * 1,68 \text{ грн} = 3864 \text{ грн}$. Загальні витрати становлять 2550923 грн. Прибуток 949077 грн. Рентабельність становить 37,2 %. Так, на сезон даному неповносистемному риборозпліднику держава має виділити 3,5 млн грн, тобто покрити вартість випущених у природні водойми мальків за ринковою ціною.

Салюк М. О.,

студентка

Михальчишина Л. Г.

к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ПАСПОРТИЗАЦІЯ ВОДНИХ ОБ'ЄКТІВ В УМОВАХ ЕКОЛОГІЧНОЇ КРИЗИ

Сьогодні в Україні водні ресурси відіграють одну з найважливіших ролей у житті кожної людини і взагалі у цілому суспільстві. З кожним роком їх роль буде зростатиме у зв'язку зі зменшенням об'ємів та кількості чистої води, яку зможе буде споживати людина. Індивідуалізація водних об'єктів здійснюється за допомогою їх паспортизації. Відповідно до Закону України «Про аквакультуру» та статті 51 Водного Кодексу України надання водних об'єктів України у користування на умовах оренди здійснюється за наявності паспорта водного об'єкта. Метою паспортизації є упорядкування використання водних об'єктів, охорона їх від забруднення, засмічення та вичерпання, запобігання шкідливим діям вод та ліквідація їх наслідків, поліпшення стану водних об'єктів. Паспортом визначається площа водного дзеркала, що слугує підставою для обчислення плати за оренду водойми.

Порядок розробки та форма паспорта затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики в галузі охорони навколишнього середовища. Кабінет Міністрів України постановою від 29.05.2013 № 420, яка набрала чинності з 1 липня 2013 р., затвердив Типовий договір оренди водних об'єктів, в якому сказано, що невід'ємними частинами договору є: план або схема об'єкта оренди; кадастровий план земельної ділянки з відображенням обмежень (обтяжень) та інших прав третіх осіб у її використанні і встановлених земельних сервітутів; акт визначення меж земельної ділянки в натурі (на місцевості); акт приймання-передачі об'єкта оренди; проект відведення земельної ділянки; паспорт водного об'єкта, а у разі надання в оренду рибогосподарської технологічної водойми –

паспорт та/або технічний проект рибогосподарської технологічної водойми.

У договорі також повинні зазначатися розміщені у межах об'єкта оренди гідротехнічні споруди та інші об'єкти інфраструктури. За невиконання або неналежне виконання договору сторони несуть відповідальність відповідно до закону та цього договору. Після припинення дії договору орендар повертає орендодавцеві об'єкт оренди у стані, не гіршому порівняно з тим, у якому він одержав його в оренду. У разі погіршення корисних властивостей об'єкта оренди, пов'язаних із зміною його стану, орендодавець має право на відшкодування збитків у розмірі, визначеному сторонами. Такий договір набирає чинності після його державної реєстрації за місцем розташування об'єкта оренди, про що у Державному реєстрі земель повинно бути вчинено запис. Згідно із зазначеною статтею Водного кодексу України, Міністерством екології та природних ресурсів України видано наказ від 18.03.2013 № 99 «Про затвердження Порядку розроблення паспорта водного об'єкта», зареєстрований в Міністерстві юстиції України від 18.05.2013 за № 775/23307.

Паспорт водного об'єкта погоджується з Державним агентством водних ресурсів України у строк, що не перевищує 15 днів з дня його надходження. Якщо інше не передбачено договором оренди водного об'єкту, паспорт водного об'єкта підлягає перегляду кожні 5 років, а також у разі змін технічних параметрів водного об'єкта і гідротехнічних споруд, зміни гідрологічного режиму річки (водотоку) та відповідному коригуванню. Основною метою паспортизації в умовах екологічної кризи повинно бути зниження обсягів нераціонального споживання ресурсів за рахунок економного використання природних ресурсів, енергетичних мереж, технологій, процесів, установок, економіки в цілому.

Список використаних джерел:

1. Про аквакультуру. Закон України від 18.09.2012 № 5293-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5293-17>.
2. Водний кодекс України від 06.06.1995 №213/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-%D0%B2%D1%80>.

Сіктим М. А.

*магістр факультету тваринництва та водних біоресурсів
Національний університет біоресурсів і природокористування України*

РАЦІОНАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ РИБНИХ РЕСУРСІВ ТА ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ

Традиційно склалося, що в наш час, світові держави поділяють, у першу чергу, за економічної ознакою – забезпечені та малозабезпечені. Не варто навіть казати, до якої когорти наразі відноситься Україна. В перші роки незалежності, як внутрішній так і в зовнішній економічній політиці, наша держава завжди вибирала «важкий шлях», а якщо бути точніше «тіньовий». Особливо непокоїть роль тих галузей, які мають бути провідними, а до незалежності такими і являлися, крім того досягаючи найвищих показників, у порівнянні з іншими країнами, а зараз чомусь виявилися закинуті в «далекий куток».

І звісно ж, в аграрній країні, з водним фондом більше 1 млн га, в першу чергу, мова має йти про аквакультуру. В більшості розвинених країн, особливо європейських, не беручи до уваги, Норвегію, яка забезпечує червоною рибою 40 % світу, вирощують в основному, так звані, делікатесні види риб і різних моллюсків, а також інші дорого вартісні «дари моря» та ще й у фермерів, з таких країн, як Україна докупляють. Воно й зрозуміло, навіщо їм, умовний короп, якщо вистачає грошей на осетра чи форель. Такі країни, як Чехія, наприклад, теж варто сказати, не найбідніша держава, але спрямована на економічне зростання вирощують у промислових, державних масштабах вже менш цінні об'єкти – того самого коропа, в меншій мірі судака. І роблять в цьому неабиякі успіхи – взяти хоча б селекцію – в Чехії, більше 60 порід коропа, в той час як в Україні лише 2 види. Китайці, які випереджають всі галузі економіки давно зрозуміли, що аквакультура являється перспективною ще в 1980-х роках і розпочали вони звісно ж, саме з традиційних, характерних для їхніх широт об'єктів. В кожній бухті вирощували моллюсків, буквально кожну калюжу

окультурили і вселили туди коропа. А головне реформи, які прийняли, саме вони дали найбільший поштовх щоб зацікавили бізнесменів і не тільки, звичайних фермерів, людей, привели в галузь капітал та робочу силу. Головне – це можливість оренди водойми на 50 років та адекватне вирішення питання з гідротехнічними спорудами. І ріст рибогосподарської галузі складав 20–25 % на рік. Наразі Китай забезпечує 60 % ринку аквакультури. Тепер такі, відносно бідні країни, як В'єтнам, вже не перший рік, йдуть по тому ж шляху і мають швидкий економічний ріст. У нашій країні оренду видають на рік або на два, а питання в наступному хто буде вкладати гроші у справу з маржею мінімум 5 років. Нині вигідніше кормити українців замороженою рибою імпортованою, ніж зробити умови, для того щоб українці отримали робочі місця та продавали, а не купували рибу в інших країнах. І звісно ж, в таких умовах, рибництвом будуть займатися лише, дуже заможні люди, аквакультура для яких, являється в першу чергу диверсифікацією своєї діяльності. Її вирощують вони, інтенсивним методом – осетрових або лососевих, адже рентабельність на них куди вища, ніж на коропа, для якого, не можуть виготовити, навіть відповідного ціновій політиці комбікормів. Таким чином, традиційний об'єкт аквакультури для наших умов, хоча й являється провідним, але сидить в основному, в замулених ставках, при напівінтенсивному методі вирощування. Таким чином, навіть своє населення не накормиш. Знову ж таки, для прикладу, візьмемо, «бідну», як прийнято вважати Африку – там, в найрозвиненіших країнах, додумалися вкладати гроші в рибництво – делікатесні види риб йдуть на експорт, а менш цінні забезпечують населення тваринним білком. Нігерія, Гана, Мадагаскар, Єгипет – ці країни, разом взяті, покривають 6 % світової аквакультури. В Україні ж, з дотацій на харчові продукти та їх виробництво, на розвиток аквакультури припадає 1–2 %. Лише більше 100 га ставків потребують капітального ремонту. При цьому можна інтенсивно вирощувати коропа і повністю забезпечити українців, відносно недорогим тваринним білком. Аквакультура насправді може стати «рятівною рукою» економічного стану України в сучасних умовах галузевого розвитку.

Хринюк О. Р.

магістр економічного факультету

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВИРОБНИЦТВА І СПОЖИВАННЯ РИБИ ТА РИБНИХ ТОВАРІВ

Виробництво та споживання риби і рибних продуктів є одним із важливих показників економічного та соціального рівня розвитку країни. На сучасному етапі спостерігається зниження обсягів вилову риби і виробництва рибопродукції, тому аналіз основних тенденцій стану та розвитку ринку риби є актуальним. Україна володіє найбільшою площею внутрішніх водойм в Європі близько 1,3 млн га. При цьому 80 % рибної продукції, які споживають українці є імпорт. З цією проблемою потрібно боротися, навіщо імпортувати рибу та рибну продукції з інших країн, якщо її можна вирощувати і в нашій країні.

Таким чином, проаналізуємо детальніше виробництво риби в Україні. За результатами 2015 року загальний обсяг вилову риби та добування інших водних біоресурсів в Україна склав всього лише 88,6 тис. тонн, що менше на 2,7 тис. тонн проти 2014 року, а якщо брати в порівнянні з 2013 р., то вилов риби зменшився на 137,2 тис. тонн. Насамперед це сталося через анексію Криму. Нині є втрати рибопереробної галузі. Загальний обсяг вилову живих біоресурсів в Україні зменшився на 63 %. У 2014 р. економічні втрати від скорочення промислу було оцінено в 363 млн грн; загальні втрати державного майна галузі нині оцінюються в 349,2 млн грн; щорічний недоотриманий чистий прибуток державних підприємств становить 20 млн грн, державний бюджет недоотримує податків майже на 37 млн грн; втрачено контроль над двома морськими рибними портами – Севастопольським і Керченським. Також втрачені 10 переробних заводів, що виробляли 70 % консервів в Україні.

Застаріле обладнання та відсутність установок для переробки відходів підприємств рибопереробної галузі приводить нас до другої проблеми – забруднення навколишнього середовища. Високий рівень споживання

обумовлює великий обсяг стічних вод на підприємствах, при цьому вони мають високий ступінь забрудненості і становлять небезпеку для навколишнього середовища. Скидання стічних вод у водойми швидко виснажує запаси кисню, що викликає загибель мешканців цих водойм. Для стічних вод характерний високий показник вмісту зважених органічних речовин. Цей осад протягом багатьох років накопичується у відстійниках і на полях фільтрації, що призводить до переповнення карт полів фільтрації і потрапляння стічних вод у відкриті водойми. Стічні води рибопереробного підприємства утворюються в основному при митті риби, миття обладнання, інвентарю, тари та підлог. У виробничий стік потрапляють жир, кров, білки, сіль, фосфати. Щоб зменшити екологічні проблеми, пов'язані з утворенням рибних відходів, необхідне впровадження нових виробничих потужностей, з безвідходної переробки водних біологічних ресурсів.

Також необхідно проаналізувати фактичну обстановку рибних відходів та їх подальшої утилізації. Для цього слід рекомендувати муніципальним органам влади провести роботу з підприємствами, вказати на не припустимо утилізації рибних відходів з порушенням вимог чинного законодавства. Крім того, необхідно посилити контроль над підприємствами, що займаються переробкою риби і морепродуктів щодо дотримання ними природоохоронного законодавства. завдання та тенденції для її розвитку, які потрібні втілювати вже сьогодні, щоб отримати позитивний результат:

1. За прикладом європейських країн потрібно запровадити сертифікати походження рибної продукції. Зараз неможливо встановити, що за риба на прилавках – легально чи нелегально виловлена, рибу супроводжує сертифікат відповідності, але він стосується тільки якості продукту.

2. Потрібно створити рибний патруль у всіх областях України, який буде перевіряти легальність вилову риби.

3. Підвищити відповідальності за браконьєрський вилов риби, тим самим збільшити легальний вилов риби.

4. Потрібно будувати більше штучних сполучень між лиманом та морем

для збільшення вітчизняного виробництва риби, що в свою чергу дасть змогу постачати рибу та рибну продукцію на рибопереробні підприємства в повному обсязі, забезпечуючи їх вітчизняною сировиною.

5. Рибопереробним підприємствам потрібно збільшити долю вітчизняної продукції у своїй діяльності, цим вони здешевлять свою продукцію і збільшать попит на рибу та модернізувати рибопереробні підприємства, оновити матеріально-технічну базу за рахунок залучення інвестицій

Отже, завдання виробництва і споживання риби та рибної продукції України є дуже важливими, це мінімальна програма для подальшого розвитку галузі. Виконання даних завдань дасть змогу збільшити вилов риби та зменшити її імпорт, в свою чергу вітчизняна продукція значно дешевше чим зарубіжна, що вплине і на збільшення обсягу споживання.

Список використаних джерел:

1. Загороднюк О. В. Формування та розвиток ринку риби і рибної продукції України: автореф. дис. канд. ек. наук: спец. 08.00.03 «Економіка і управління національним господарством». Одеса. 2012. 24 с.
2. Загороднюк О. В. Перспективи розвитку вітчизняного ринку риби. Вісник Полтавської державної аграрної академії. 2011. № 1. 18–25.
3. Вдовенко Н. М. Сучасний стан та напрями розвитку рибного господарства в Україні. Економіка АПК. 2010. № 3. С. 15–20.
4. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. <http://ukrstat.gov.ua>.
5. Офіційний сайт Державного агенства рибного господарства України. <http://darg.gov.ua>.
6. Вдовенко Н. М. Методологізація галузевого державного управління на шляху адаптації економіки до умов та вимог Європейського Союзу. ScienceRise. 2015. № 5/3 (10). С. 39–45.
7. Вдовенко Н. М. Глобальні пріоритети сталого виробництва сільськогосподарської продукції. Innovative solutions in modern science. 2016. № 4 (4). С. 3–17.

Цінкайло Г. В.

*магістр факультету тваринництва та водних біоресурсів
Національний університет біоресурсів і природокористування України*

МЕТОДИЧНА СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО- ЕКОНОМІЧНИХ ЗАХОДІВ З ОХОРОНИ ВОДОСХОВИЩ ДНІПРОВСЬКОГО КАСКАДУ

У світі експлуатується понад 60 тис. водойм, а в Україні налічується понад 1,1 тис. шт. У період з 1932–1974 рр. в долині р. Дніпро було створено шість великих водосховищ, які докорінним чином вплинули на: рельєф і перебіг екзогенних процесів; гідрологічні та гідрогеологічні умови території; природний гідрологічний режим Дніпра; стійкість природних систем річки та суходолу (табл. 1). Спорудження каскаду Дніпровських водосховищ позначилося і на кліматичних характеристиках прилеглих територій: відбулося зростання на кілька градусів середньорічних показників температури повітря; на 4 % збільшилась швидкість вітрів; на 20 % зросли показники середньорічної кількості опадів. Водосховище – штучне водосховище (озеро), створене дамбою для регулювання стоку, ГЕС або інших господарських потреб.

Встановлено, що каскад водосховищ має суттєвий вплив на економіку регіону, а іноді і країни в цілому. Свідчення цьому – Дніпровський каскад водосховищ, який створювався протягом майже півстоліття. Дніпровський каскад має велике значення для народного господарства України. Його водоймища, і в першу чергу Кременчуцьке та Каховське, забезпечують сезонне регулювання стоку р. Дніпро. Корисний обсяг водоймищ становить 34 % середньорічного стоку Дніпра. ГЕС каскаду, сумарна потужність яких становить 3,67 млн кВт, а вироблення електроенергії – близько 90 % вироблення всіх ГЕС України, відіграють найважливішу роль в Об'єднаній енергосистемі України, покриваючи пікову частину графіка навантажень і забезпечуючи функції аварійного та навантажувального резерву.

Основні характеристики водосховищ Дніпровського каскаду

Найменування водосховища	Рік наповнення	Потужність ГЕС, МВт	Повний об'єм, км ³	Площа поверхні, км ²	Довжина по фарватеру, км	Максимальна глибина, м
Київське	1965	361	3,73	922	110	19,5
Канівське	1972	444	2,62	675	123	21,0
Кременчуцьке	1961	625	13,5	2250	149	20,0
Дніпродзержинське	1964	352	2,45	576	114	16,0
Дніпровське (Дніпрогес-1; 2)	1933; 1980	1538	3,3	410	129	53,0
Каховське	1956	351	18,2	2150	230	24,0
Всього	х	3671	43,81	6983	855	х

З погляду охорони природи, поступовий спуск водосховищ – дуже перспективний варіант, якщо, звісно, залишити звільнену територію в спокої. Всі заплавні ландшафти, острови й коси вздовж русел великих річок у минулому утворилися внаслідок потужних паводків. Потік талої води змінював рельєф дна, а коли рівень води спадав, уздовж водотоку оголялися піщані коси. За підрахунками науковців Інституту екології Національного екологічного центру України, достатньо 25 років для того, аби щойно оголена коса в заплаві Дніпра повністю відновила природний рослинний покрив.

Створення дніпровського заповідника, відновленого на місці водосховищ, стало б найповажнішим природоохоронним вчинком, який лише можна уявити. Адже вздовж Дніпра проходить екологічний коридор, яким мігрує більша частина перелітних птахів Європи. Україна вже підписала п'ять міжнародних конвенцій та угод, покликаних зберігати ці рамки. Водночас тільки спочатку потрібно було б його відновити у перспективі (рис. 1).

При цьому після заповнення водосховищ, із розвитком масштабних проявів переробки берегів, зсувів, підтоплення, заболочування, виникла потреба у створенні мережі захисних споруд.

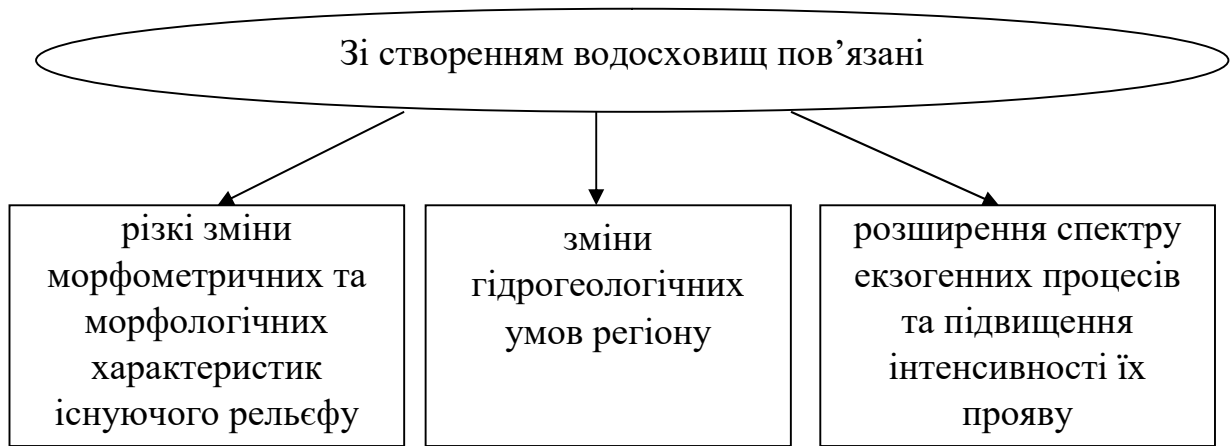


Рис. 1. Складові блоки формування водосховищ

Як показали дослідження, за короткий проміжок часу саме природні системи долини Дніпра зазнали кардинальних змін, на які в природних умовах потрібні були би цілі епохи.

Таким чином, маємо можливість зробити висновок, що втручання людини в природний хід процесів, слабе державне регулювання із застосуванням організаційно-економічного методу, а також підтримка новітньої природно-техногенної системи у долині Дніпра, позбавили природних механізмів саморегуляції, визначило формування нових техногенно-природних і природно-антропогенних процесів в умовах трансформаційних процесів.

Список використаних джерел:

1. Дегодюк Е. Г. Характеристика водосховищ дніпровського каскаду. Еколого-техногенна безпека України. К.: ЕКМО, 2006. 136с.
2. Вдовенко Н. М., Павленко М. М. Концептуальні засади конкурентоспроможної діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання. Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2018. Вип. 1 (13). С. 83–87.
3. Гидрометеорологический режим озер и водохранилищ. Каскад днепровских водохранилищ. Л.: Гидрометеоиздат, 1967. 348 с.
4. Вдовенко Н. М., Михальчишина Л. Г., Шарило Ю. Є. Дія організаційно-економічного механізму регулювання в умовах конкурентного середовища й інноваційного розвитку аквакультури і модернізації системи збору даних. Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. Серія: Економіка та менеджмент. 2019. № 18. С. 93–102.

Чернюк Н. О.

студентка

Данилевська-Жугунісова О. Є.

к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО РИНКУ РИБИ

Україна має один з найпотужніших запасів природних ресурсів у світі для розвитку сільського господарства. Серед іншого наша країна володіє величезним потенціалом водних об'єктів, одним з найбільших у Європі, понад 50 тис. водойм, які придатні до риборозведення, берегова лінія морів – одна з найдовших на європейському континенті. Проте в Україні вирощується лише 30 кг риби на гектар водної поверхні (для порівняння цей показник у Польщі складає 60 кг, а в Угорщині – 150 кг). Наразі більшість риби і морепродуктів, які споживаються в Україні, є імпортними. Імпорт перевищує власний вилов та вирощування риби у десятки разів. За часів Радянського Союзу рибництво в Україні було одним з найбільш розвинених серед бувших республік. Було створено потужну виробничу базу товарного рибництва. Так, загальна площа рибницьких ставів наприкінці 80-х років 20 ст. досягла 75 тис. га, садків і басейнів – відповідно 135 і 65 тис. кв. м. Але за часів незалежності площа працюючих басейнових рибних господарств зменшилась у 6, а садкових – у 18 разів.

Аквакультура в Україні має чимало проблем. Головна з них – держава не розглядає рибну галузь як пріоритетну [1]. Загалом можна окреслити такі проблеми рибного ринку України: низька купівельна спроможність громадян; залежність ринку від імпорту; низький експортний потенціал; коливання курсу гривні; низький рівень розвитку аквакультури; старий рибальський флот; діяльність бракон'єрів; низький рівень контролю прикордонних морських територій; низька ступінь інформованості суспільства про користь вживання риби; обмеження торгових відносин. Також істотно на ринок риби України впливає зариблення природних водойм, екологічний стан води, наявність сучасного

обладнання для переробки риби і наявність логістичної інфраструктури. У 2013 р. промисловий вилов риби в Україні становив 225,8 тис. тонн, а вже в 2015 – 91,2 тис. тонн. У наступні роки ця цифра зменшилася. Тільки зараз можна говорити про те, що ринок почав стабілізуватися і розвиватися [2].

Обсяг виробництва осетрових зменшився на 13 % порівняно з 2018 р. Об'єм осетрових становить менше 1 % від загальної кількості вирощеної риби в Україні за 2019 р. Осетрових виростили: у ставкових господарствах – 25 %; у садкових господарствах – 9 %; в басейнах – 66 %. Виробництво сомових видів зросло на 40 %. Нажаль даних щодо яких видів сомових звітували суб'єкти аквакультури немає, за структурою виробництва можна припустити: стали більше вирощувати кларієвого або африканського сома. Цим маємо завдячувати динамічному розвитку рециркуляційної аквакультури, який спостерігається протягом останніх років. Про це також свідчать дотичні, непрямі, дані, за обсягами використання спеціалізованих кормів для відгодівлі сомових риб. Ну і традиційним видом у ставковій аквакультурі є європейський сом, виробництво якого останніми роками відрізняється стабільністю.

Таким чином, щоб реформувати внутрішній ринок риби потрібно особливу увагу звернути на характер розподілу і рівень стабільності доходів населення, потрібно реально оцінювати ситуацію щодо балансу попиту та пропозиції риби для прийняття дозволених заходів для захисту ринку. Водночас необхідно розвивати інфраструктуру та логістичну систему доставки рибопродукції до споживача.

Список використаних джерел:

1. Вдовенко Н. М., Сокол Л. М. Макроекономічна оцінка аграрного сектору економіки України за умов інтеграційних процесів. Науковий вісник Полісся. 2016. № 3 (7). С. 22–28.

2. URL:<https://agravery.com/uk/posts/show/dmitro-zagumennij-ukraina-moze-stati-eksporterom-pereroblenoi-ribi-no1-u-es>

3. Вдовенко Н. М., Богач Л. В. Зміни у глобальних тенденціях формування біологічних активів та сільськогосподарської продукції. Науковий вісник Полісся. 2016. № 3 (7). С. 162–167.

Шии Д. С.

*магістр факультету тваринництва та водних біоресурсів
Національний університет біоресурсів і природокористування України*

ЕКОНОМІКО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ НАСЛІДКИ АНТРОПОГЕННОГО ВПЛИВУ НА ПОПУЛЯЦІЇ САХАЛІНСЬКОГО ОСЕТРА ТА МЕТОДИ ЗБІЛЬШЕННЯ ЙОГО КІЛЬКОСТІ У ПРИРОДНИХ ВОДОЙМАХ

Як показали проведені наукові дослідження чисельність сахалінського осетра є низькою, і деякі вчені відносять його до рідкісних і зникаючих видів, хоча загальна чисельність його достовірно не відома. Згідно з проведеними дослідженнями на нерест в річку Тумін заходить близько 100 особин масою близько 40 кг, проте більш пізні дослідження показали, що на нерест заходять лише декілька статевозрілих плідників на рік. Було висловлено припущення, що основною причиною низької чисельності і зменшення його популяцій є нестача їжі в естуарних зонах та значний тиск на вид з боку браконьєрів, котрі бажають збагатитися під час нересту. Відомо, що осетрові, а в частності сахалінський осетр мають дуже смачне м'ясо та дуже вартісну чорну ікру, яка і приваблює порушників закону.

Встановлено, що Сахалінський осетр зустрічається в Японському, Берінговому та Охотському морях, Татарській затоці, у водах острова Сахалін, річках Тумнін та Амур. Досягає максимальної довжини 2 м і ваги 60 кг, зазвичай 1,5–1,7 м та 35–45 кг. В останні десятиліття сахалінський осетр втратив більшість своїх місць нересту.

Водночас з метою задоволення потреб населення в електроенергії будуються електростанції, котрі перешкоджають вільному доступу сахалінським осетрам до нерестовищ, що у свою чергу несе за собою різке зниження чисельності даного виду. На даний момент лише річка Тумін придатна для нересту цих осетрових, на ній немає зарегулювання течії, а також вона має досить багато субстрату, а саме галькового ґрунту для відкладання в

нього ікри.

Під час вилову лососевих риб, до сіток промисловиків також потрапляють особини сахалінського осетра різного розміру та віку, вони звіснож вилучаються з водойми.

Як висвітлюють наукові розвідки, значну загрозу для популяції осетра представляє забруднення води нафтопродуктами у нижній течії річки Тумнін, а також відходи золотопромисловості в її верхній течії.

Таким чином, є всі підстави запропонувати перспективні шляхи відновлення популяції сахалінського осетра, а саме:

заборона промислу та внесення виду до Червоної Книги;

освітні заходи призначені для ознайомлення населення країни про загрозу зникнення цього виду;

штучне відтворення на осетрових рибних заводах з наступним випуском молоді у природні водойми для збільшення їх кількості.

Є всі підстави стверджувати, що збереження зникаючого виду в природі – завдання, котре потребує комплексного підходу, яке включає етапи, котрі були розроблені та застосовані на практиці регіональним підрозділом:

отримання дозволу на вилов осетра в природі;

розробка технології розведення цього виду; вирощування молоді, отриманої за допомогою отриманої технології в цілях інтродукції в природні водойми або для створення запасної групи для відтворення в майбутньому;

отримання дозволу на інтродукцію виду в природу та безпосередньо інтродукція тварини в ареал його існування та в місця де він був винищений або зник.

Список використаних джерел:

1 Алимов С. І., Андрющенко А. І. Осетрівництво: [навчальний посібник]. К.: 2008. 72 с.

2. Червона книга України. Тваринний світ. За ред. І. А. Акимова. К.: Глобалконсалтинг, 2009. 600 с.

Яремко М. В.

студентка

Михальчишина Л. Г.

к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ

Україна

РОЛЬ ПРОДОВОЛЬЧОЇ ТА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ФАО ООН У ПІДТРИМЦІ РИБНОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ

Продовольча і сільськогосподарська організація Об'єднаних Націй (ФАО) (The Food and Agriculture Organization of the United Nations) є однією з найбільших і авторитетних установ системи ООН. Нині ця організація об'єднує 194 країни, а також ЄС [1]. У 2003 р. її членом стала Україна.

У складі ФАО функціонують департаменти: сільського господарства і захисту споживачів; економіки і соціального розвитку; рибного господарства і аквакультури; лісового господарства; корпоративного обслуговування; технічного співробітництва та управління програмами; департамент з питань клімату, біорізноманіття, земельних і водних ресурсів.

Департамент рибного господарства і аквакультури допомагає державам у більш ефективному управлінні рибальством і аквакультурою; розробляє стандарти і програми сертифікації харчових продуктів; займається вирішенням таких глобальних проблем, як зміна клімату та безпека на морі.

Роль ФАО у вирішенні проблеми світової продовольчої безпеки полягає у створенні недискримінаційних умов доступу до світових ринків продовольства для менш розвинутих країн і країн, що розвиваються та надання країнам, що відчують гострий дефіцит в продуктах харчування, допомоги щодо посилення їх ролі в самостійному розв'язанні продовольчої проблеми. Необхідно зазначити норми, що містяться в підсумкових документах Всесвітніх зустрічей ФАО, покликані регулювати відносини виключно рекомендаційним

способом, встановлюючи бажану, доцільну модель поведінки держави, але не зобов'язуючи їх слідувати ним.

Даючи оцінку практичній діяльності ФАО у вирішенні проблеми забезпечення світової продовольчої безпеки, слід підкреслити, що в цілому ФАО виконує роль каталізатора і помічника. Її головна роль полягає в:

- наданні фінансової допомоги країнам з низьким рівнем доходу, що відчувають дефіцит продовольства;
- наданні допомоги країнам у складанні програм продовольчої безпеки;
- наданні допомоги в пошуку фінансування, забезпеченні технічної підтримки;
- здійсненні контролю і поданні звітів з виконання програми продовольчої безпеки;
- сприянні встановленню партнерських зв'язків з мобілізації ресурсів [2].

Практика світового рибальства свідчить про надзвичайну важливість ролі держави в розвитку рибного господарства, оскільки ця галузь у низці країн є збитковою незалежно від суспільного устрою. За даними ФАО, щорічне негативне сальдо світового рибальства перевищує 60 млрд дол. США. При такому дефіциті більшість промислових операцій не могла б здійснюватися без підтримки з боку держави в прямій і непрямій формах.

Список використаних джерел:

1. URL: [http:// www.fao.org](http://www.fao.org).
2. Цвайг Х. І. Роль Продовольчої і сільськогосподарської Організації об'єднаних націй (ФАО) у забезпеченні світової продовольчої безпеки. URL: http://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvse/01_2010/chispb.pdf
3. Kurmaiev P., Vdovenko N., Pavlenko M., Kolisnichenko P. Competitiveness of the agrarian sector: a comparative analysis of Poland and Ukraine. 6 th International Conference on Strategies, Models and Technologies of Economic Systems Management (SMTESM 2019). Advances in Economics, Business and Management Research. 2019. Vol. 95. P. 235–238.

Ярмолюк І. В.
студентка
Гераймович В. Л.
к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ
Україна

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ СПОЖИВАННЯ РИБИ В УКРАЇНІ

Споживання як використання виробленого продукту для задоволення потреб економічних суб'єктів – значуща сфера суспільного відтворення. Вагомість споживання зумовлена тим, що воно є одночасно і завершальною фазою суспільного виробництва, і невід'ємною передумовою подальшого його функціонування. Суттєвим елементом особистого споживання як завершального акту відтворення, спрямованого на забезпечення функціонування людини, є споживання харчових продуктів.

Достатній рівень споживання продуктів харчування є необхідною умовою для існування та розвитку сучасного суспільства. Організація Об'єднаних Націй (ООН) в особі свого найважливішого підрозділу – Всесвітньої організації охорони здоров'я – поставила харчування на перше місце в переліку індикаторів рівня життя сучасної людини.

Збільшення виробництва сільськогосподарських культур поряд із стагнацією у секторі тваринництва, призвело до незбалансованого добового раціону для українського населення. Лише 27 % необхідного добового раціону отримуються від продукції тваринництва, порівняно з рекомендованою нормою у 55 %. По трьох категоріях продукції рослинництва – хлібу, картоплі та соняшниковій олії – споживання перевищує нормативні рекомендації Міністерства охорони здоров'я [1].

Рекомендована норма споживання риби становить 20 кг на одну людину на рік. При цьому морська риба повинна складати 75 % від зазначеної норми.

Споживання риби і морепродуктів в Україні продовжує зростати. У 2018 р. їх продажі в роздрібній мережі України склали 49,8 тис. тонн, що на 17 % більше, ніж в 2017 р. Однак варто зазначити, що в цю категорію, крім безпосередньо риби і морепродуктів, включені їх похідні – крабові палички, рибні закуски [2].

Найчастіше українці споживають оселедець, скумбрію, хек, салаку, лосось, кільку, мойву, сардини. Попит на рибу, як правило, має сезонний характер і збільшується в холодну пору року.

Протягом декількох останніх років в Україні спостерігається поступове збільшення показника споживання риби і рибопродуктів. Так, за даними Державної служби статистики України, в 2018 р. на одну людину довелося 18,3 кг риби і рибопродуктів, в 2017 – 15,6 кг/рік, а в 2016 – 14,4 кг/рік [3]. Для порівняння, середній показник по ЄС сягає близько 27 кг.

В Норвегії це 67 кг, в Португалії – 62 кг, в Японії – 58 кг, в Китаї – 48 кг. Такі показники дозволяють припустити, що рибний ринок України розвиватиметься і далі на тлі збільшення попиту.

Оскільки риба виступає важливою складовою раціону харчування людини, а її вирощування створює нові можливості для диверсифікації виробничо-господарської діяльності аграрних суб'єктів господарювання, то нарощування виробництва рибної продукції є нагальною соціально-економічним завданням.

Список використаних джерел:

1. Українська модель аграрного розвитку та її соціоекономічна переорієнтація: наук. доп. [О. М. Бородіна, В. М. Геєць В., А. О. Гуторов та ін.] за ред. В. М. Гейця, О. М. Бородіної, І. В. Прокопи; Національна академія наук України, Інститут економіки та прогнозування. К., 2012. 56 с.

2. URL: <https://agronews.ua/node/153461/>

3. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

4. Вдовенко Н. М., Деренько О. О. Парадигмальний погляд на формування заходів регулювання ринку продукції аквакультури. Науковий вісник Полісся. 2017. № 2 (10). Ч. 2. С. 139–143.

Інформаційний лист семінару
**ШАНОВНІ КОЛЕГИ,
ЗДОБУВАЧІ ВИЩОЇ ОСВІТИ, МОЛОДІ ВЧЕНІ!**

Економічний факультет і
кафедра глобальної економіки
Національного університету біоресурсів та природокористування України
запрошує Вас взяти участь у роботі

**I Міжнародного
науково-практичного семінару
«Новітні інструменти формування
сукупної пропозиції на рибу та інші
водні біоресурси в умовах глобальних
продовольчих викликів»
який відбудеться 13 березня 2020 року**

Мета семінару:

здійснення обміну результатами наукових і прикладних досліджень, розгляд актуальних проблем розвитку рибного господарства, вивчення попиту і формування пропозиції на рибу та інші водні біоресурси в умовах глобального дефіциту продовольства

Для вирішення організаційних питань просимо звертатися безпосередньо до координаторів семінару.

Семінар проходитиме за підтримки
Бюджетної установи «Методично-технологічний центр з аквакультури», директор
Шарило Юрій Євгенійович

КОНТАКТНІ ДАНІ ОРГКОМІТЕТУ

Адреса оргкомітету:

Національний університет біоресурсів і природокористування України,
кафедра глобальної економіки, каб. 308,
вул. Героїв Оборони, 11, м. Київ, 03041

Координатор семінару:

Вдовенко Наталія Михайлівна,
д.е.н., проф., завідувач кафедри глобальної економіки

Організатори семінару:

Гижко Петро Андрійович, директор
ТОВ «АКВАРЕСУРС ПЛЮС»

Михальчишина Лариса Гаврилівна, к.е.н.,
доцент кафедри глобальної економіки
Тел.: +380672330507

E-mail: Konfeco2020@gmail.com

Інформаційний лист семінару

УМОВИ УЧАСТІ

1. Робочі мови науково-практичного семінару – українська, російська, англійська, польська, грузинська, французька.
 2. Форма участі у семінарі – очна або дистанційна.
 3. Не пізніше 12.03.2020 р. подати на електронну адресу: Konfeco2020@gmail.com заявку, тези, скановану копію квитанції.
- У темі повідомлення вказати тему «Матеріали на семінар. Петренко (прізвище автора)».
Файли назвати за прикладом: `Petrenko_zayavka`.



Кожному автору або колективу авторів будуть надіслані: збірник тез доповідей та електронний сертифікат учасника



РЕГЛАМЕНТ ПРОВЕДЕННЯ ЗАХОДІВ

- 12 березня 2020 – кінцевий термін подання тез;
13 березня 2020 – проведення семінару.

Протягом роботи міжнародного науково-практичного семінару учасники дізнаються як працює єдина українська креветкова ферма та приймуть участь у майстер-класі:

«Вирощування королівської креветки».

Пленарне засідання проходитиме на базі ТОВ «АКВАРЕСУРС ПЛЮС»

Наукове видання

Новітні інструменти формування сукупної пропозиції на рибу
та інші водні біоресурси в умовах глобальних продовольчих викликів

ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ

I Міжнародний науково-практичний семінар

Підписано до друку 05.08. 2020 р. Формат 60×84\16

Ум. друк. арк. – 5,3 Обл-вид. арк. – 5,3

Наклад 50 прим. Зам. № 200294

Видавець і виготовлювач Національний університет біоресурсів і
природокористування України.

вул. Героїв Оборони, 15, м. Київ, 03041

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 4097 від 17.06.2011